

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Lucie Kůsová

Prezidentské projevy Miloše Zemana

Bakalářská práce

Praha 2015

Autor práce: **Lucie Kůsová**

Vedoucí práce: **PhDr. Otakar Šoltys, CSc.**

Rok obhajoby: **2015**

Bibliografický záznam

KŮSOVÁ, Lucie. *Prezidentské projevy Miloše Zemana*. Praha, 2015. 57 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Otakar Šoltys, CSc.

Abstrakt

Prezident Miloš Zeman jako první přímo volený prezident patří k nejvýraznějším osobnostem české politické scény a je jedním z nejschopnějších řečníků postkomunistické éry. Veřejné projevy jsou téměř jediným způsob, jakým prezident komunikuje s občany. Tato bakalářská práce si dala za cíl analyzovat prezidentské projevy Miloše Zemana. Pro výzkum bylo vymezeno období 8.3. 2013–31.12. 2014. Autorka projevy analyzovala z hlediska struktury, délky vět, použitých jazykových prostředků, argumentace, persvazivních a manipulativních technik a opakujících se témat. V závěru práce také srovnala interpretaci projevů českými a zahraničními médii.

Abstract

Miloš Zeman as the first directly elected president is among the most significant personalities of the Czech political scene and he is also one of the most capable speakers of the post-communist era. Public speeches are almost the only medium for communication between the president and the public. The thesis aims to analyse the presidential speeches of Miloš Zeman. The relevant period for this research was set to 8.3. 2013–31.12. 2014. The author analysed the speeches in terms of structure, length of sentences, figures of speech used, vocabulary, argumentation, manipulative and persuasive techniques and recurring themes. In the end of the paper, the author also compared Czech media's interpretation of the speeches with foreign media's interpretation.

Klíčová slova

Miloš Zeman, prezident, projevy, rétorika, manipulace, persvaze

Keywords

Miloš Zeman, president, speeches, rhetoric, manipulation, persuasion

Rozsah práce: 84 470 znaků s mezerami

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 15.5. 2015

Lucie Kůsová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Otakaru Šoltysovi, CSc. za cenné rady při vedení práce a především za vstřícný přístup.

Dále také partnerovi, přátelům a rodině za jejich podporu.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

**Příjmení a jméno diplomantky/
diplomanta:** Lucie Kůsová

Razítko podatelny:

**Imatrikulační ročník diplomantky/
diplomanta:** 2012/2013

E-mail diplomantky/diplomanta:
kusova.lucka@gmail.com

Studijní obor/forma studia:
Žurnalistika/prezenční

Předpokládaný název práce v češtině:
Prezidentské projevy Miloše Zemana

Předpokládaný název práce v angličtině:
Presidential Speeches of Miloš Zeman

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: *ZS 2012/2013*):
(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí)
LS 2014/2015

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků):

Cílem bakalářské práce je analyzovat prezidentské projevy Miloše Zemana. Charakterizovat je z hlediska použitých jazykových prostředků, struktury projevu, opakujících se témat, ale i celkového vyznění. Analyzovat prezidentské projevy z pohledu užívání jazyka k persvazi a manipulaci posluchačem. Součástí práce bude sledování toho, jak se do projevu promítly jeho životní zkušenosti a předchozí politická kariéra. Část práce se bude věnovat také interpretaci prezidentských projevů Miloše Zemana českými a zahraničními médii. Výsledkem práce by měl být komplexní pohled na prezidentské projevy Miloše Zemana.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Úvod

Představení zpracovávaného tématu

2. Metodologie

Představení zvolené metody

3. Politické projevy

3.1. Charakteristika politických projevů

Vymezení specifika politických projevů

3.2. Historie politických projevů

Představení vývoje politických projevů

3.3. Rétorika

Představení rétoriky jako nauky o verbálním projevu

3.3.1. Pragmatická lingvistika

Představení pragmatické lingvistiky jako důležité části rétoriky

3.3.2. Rétorické figury a tropy v současné rétorice

Vysvětlení užívaných řečnických jazykových obrátů v současné rétorice

3.3.3. Argumentace

Představení přesvědčování pomocí důvodů a důkazů

3.4. Působení politických projevů na recipienta

Představení persvazivní a manipulativní funkce politických projevů.

4. Analýza projevů Miloše Zemana

4.1. Jazykové prostředky a struktura projevů

Analýza často užívaných jazykových prostředků a strukturování projevů.

4.2. Argumentace a užití persvazivní a manipulativní funkce jazyka

Analýza užívané argumentace a prostředků k persvazi a manipulaci.

4.3. Témata

Analýza témat, která se opakují a jejich kontext k životu Miloše Zemana

5. Interpretace prezidentských projevů Miloše Zemana českými a zahraničními médii

5.1. Česká média

Referování českých médií o projevech Miloše Zemana

5.2. Zahraniční média

Referování zahraničních médií o projevech Miloše Zemana

6. Závěr

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy):

Prezidentské projevy Miloše Zemana pronesené od nástupu do funkce (8.3. 2013) do 31.12. 2014.

Postup (technika) při zpracování materiálu:

Obsahová analýza, jazykový a sémiotický rozbor

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

HOFFMANNOVÁ, Jana a Světa ČMEJRKOVÁ. Jazyk, média, politika [online]. Vyd. 1. Praha: Academia, 2003, 258 s. ISBN 80-200-1034-3.

Výzkum veřejných mluvených projevů v 90. letech z jazykovědného hlediska z ČR a ze Slovenska soustředěný především na diskurz politický a mediální. Součástí jsou ale také přístupy sociokomunikační a funkčně-stylistické, teorie textu a analýza diskurzu, analýza institucionální komunikace i konverzační analýza, teorie zdvořilosti a neorétorika a teorie argumentace.

KRAUS, Jiří. Jazyk v proměnách komunikačních médií. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1999.

Publikace je uceleným úvodem do studia mediální komunikace a do analýzy textu. Svůj důraz klade na mezioborový kontext a vysvětluje základní lingvistické pojmy.

LOTKO, Edvard. Kapitoly ze současné rétoriky. Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999.

Kniha je uceleným pohledem na současnou rétoriku. Věnuje se především jazykovým a vnějazykovým stránkám řečnických projevů, jako je lexikální stránka řečnických projevů, větná stavba řečnických projevů, neverbální komunikace, extralingvistické prostředky v rétorických textech, figury, tropy a nefigurální prostředky.

POKORNÝ, Jan: Lingvistická antropologie: jazyk, mysl a kultura. Praha 2010.

Publikace se věnuje vztahu jazyka a kultury z etnolingvistického hlediska. Zabývá se hlavními směry etnolingvistiky, souvislostem s jinými obory, metodami výzkumu a jejich praktickými aplikacemi.

ZIMBARDO, Phillip G., LEIPPE, Michael R.: The psychology of attitude change and social influence. New York: McGraw-Hill. 1991.

Kniha se věnuje výzkumům zaměřených především na manipulaci a persvazi z pohledu sociální psychologie. Z tohoto hlediska objasňuje principy persvaze a manipulace v projevech slavných politiků, kteří dokázali přesvědčit masy, či fungování praktik náboženských sekt a podomného prodeje.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

LUŇÁČKOVÁ, Michaela. Jazyk a styl současných politických textů [online].

Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2010. 93 s. Vedoucí práce Petr Mareš.

ŠVANTNER, Martin. Přesvědčivost a znaky: sémiotika a rétorika jako komplementární disciplíny [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2013. 333 s. Vedoucí práce Miroslav Marcelli.

SVOBODOVÁ, Alena. Historie a současné pojetí rétoriky [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007. 59 s. Vedoucí práce Lidmila Vášová.

MAREK, Michal. Klamné řečnické strategie v perspektivě současných pragmatických teorií. Praha, 2003. 71 s. Vedoucí práce Jiří Nekvapil.

PADEVĚTOVÁ, Kateřina. Ronald Reagan: umění manipulace. Praha, 1998. 128 s., 7 příl. Vedoucí práce Petr Mareš.

ŠIROKÝ, Petr. Mediální obraz opozičního vládního politika: (specifika konstruování obrazu Miloše Zemana ve vybraných tištěných médiích). Praha, 2003. 100 listů.

Datum / Podpis studenta/ky

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

PhDr. Otakar Šoltys, CSc.

.....

**Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga
pedagoga**

**Datum / Podpis pedagožky/
pedagoga**

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE SCHVALUJE NA IKSŽ VEDOUCÍ PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.

Obsah

ÚVOD	2
1. POLITICKÉ PROJEVY	4
1.1. HISTORIE POLITICKÝCH PROJEVŮ.....	4
1.2. RÉTORIKA	8
1.3. PRAGMATICKÁ LINGVISTIKA.....	9
2. STRUKTURA PROJEVŮ, SYNTAX A JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY	11
2.1. STRUKTURA PROJEVŮ	11
2.2. SYNTAX	12
2.3. JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY	13
2.3.1. Figury a tropy v současné rétorice.....	15
3. ŘEČ JAKO NÁSTROJ PERSVAZE A MANIPULACE	16
3.1. ARGUMENTACE.....	17
3.2. PŮSOBNÍ POLITICKÝCH PROJEVŮ NA RECIPIENTA.....	18
4. METODOLOGIE	19
5. ANALÝZA PROJEVŮ MILOŠE ZEMANA	20
5.1. STRUKTURA PROJEVŮ	21
5.2. SYNTAX	22
5.3. SLOVNÍ ZÁSoba	23
5.4. FIGURY A TROPY	27
5.5. ARGUMENTACE A UŽITÉ PERSVAZIVNÍ A MANIPULATIVNÍ TECHNIKY	29
5.6. TÉMATA	33
5.6.1. Dlouhodobá témata.....	33
5.6.2. Aktuální témata.....	37
5.7. INTERPRETACE PREZIDENTSKÝCH PROJEVŮ MILOŠE ZEMANA ČESKÝMI A ZAHRANIČNÍMI MÉDII.....	38
5.7.1. Obsah a kontext projevu Miloše Zemana na recepci při příležitosti Dne nezávislosti státu Izrael	39
5.7.2. Zahraniční média	39
5.7.3. Česká média.....	41
5.7.4. Srovnání.....	42
ZÁVĚR	44
SUMMARY	46
POUŽITÁ LITERATURA	48
SEZNAM PŘÍLOH	54
PŘÍLOHY	55

Úvod

Prezidentský úřad vždy měl od roku 1918 v českých zemích z historických důvodů váhu mnohem větší, než je mu přisuzováno pouze na základě ústavních pravomocí, a to už jen z důvodu sídla prezidenta republiky na Pražském hradě, z kterého od 10. století vládla česká knížata a později zde měli rezidenci králové i císař Svaté říše římské. Pražský hrad už díky své poloze na skalnatém ostrohu nad řekou Vltavou v centru Prahy budí respekt a dodává až mýtickou auru tomu, kdo odsud vládne.

Právnick Jan Kysela v rozhovoru pro Lidové noviny¹ popisuje, že do prezidentské funkce se promítá řada archetypů, které míří do dávnověku. Král je podle něj předobrazem hlavy státu, tuto roli plní i v rámci republiky. Král je představován jako pojiťko země a nebes, garant řádu, do něhož se projektují očekávání poddaných.

Důležitost úřadu prezidenta není omezena pouze na symboliku. Prezident má řadu významných pravomocí, může jmenovat do funkce ústavní činitele a vysoké úředníky bez nutnosti kontrasignace. Pokud by se rozhodl, mohl by velkou část vysokých státních postů obsadit „svými lidmi“. Kromě udílení milostí, abolicí (zastavení trestního řízení) a vyhlásování amnestií, pravomocí, kterých se prezident Miloš Zeman vzdal, prezident může také nařídít, aby se trestní stíhání vůbec nezahajovalo, nebo může zahladit odsouzení. Obvinění vůči některým lidem by se tak dala sprovodit ze světa ještě před tím, než by vůbec mohly orgány činné v trestním řízení nějaké řízení zahájit. Stejně tak by mohl nechat zmizet oficiální záznamy v trestních rejstřících lidí, kteří už odsouzeni byli. Podle článku 64² ústavy prezident se může kdykoliv zúčastnit jednání obou komor Parlamentu, jejich výborů a komisí. Slovo mu musí být uděleno, kdykoliv o to požádá. Prezident má také právo kdykoliv se zúčastnit schůzí vlády a od vlády jako celku i jejích členů si vyžádat zprávy, jakož i osobně projednávat s vládou i jejími členy otázky, které patří do jeho působnosti.

Prezident, pokud by chtěl, by mohl významným způsobem ovlivňovat práci vlády i parlamentu. Možnost vládu „úkolovat“ je podle Jiřího Pehe v článku 64 definovaná způsobem, že aktivní prezident by dosti snadno mohl fungovat téměř jako jakýsi druhý předseda vlády.³

¹ KOUTNÍK, Ondřej. Už Havel učinil amnestii podezřelou. In: *Lidové Noviny*. 31.12. 2014.

² Česká republika. Ústava České republiky. In: Sbíрка zákonů, Česká republika. 1992, roč. 1993, částka 1, ústavní zákon č. 1. Dostupný z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=z&id=22427>

³ PEHE, Jiří. Mýtus slabého prezidenta. In: PEHE, Jiří. *Www.pehe.cz* [online]. 2001 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <http://www.pehe.cz/clanky/2001/mytus-slabeho-prezidenta>

Politický projev je často jediný způsob, jakým prezident komunikuje se svými občany. Skrze projevy si občané vytváří na prezidenta názor a jsou jimi ovlivňováni. Prezident ve svých projevech obhájí svá rozhodnutí, vysvětluje své jednání a objasňuje kroky, které v budoucnu míní podnikat. Veřejné politické projevy jsou proto důležitým komunikačním prostředkem, který spoluvytváří obraz prezidenta republiky, a do velké míry určuje, jak se prezident zapíše do paměti národa a historie.

Veřejné politické projevy jsou nedílnou součástí demokratického státu. Podle Hobbese „*postavení vládců v demokratických státech zaujímají řečníci, o osudu těchto států proto rozhoduje jazyk, jímž tyto řečníci vládnou.*”⁴ Po společenských změnách po roce 1989 se politické projevy staly nedílnou součástí veřejného života v Československé republice a následně v České republice. Politici začali na svůj veřejný projev klást větší důraz. „*Potřebu získat auditorium, zaujmout ho nejen obsahem, ale i způsobem podání svých názorů, si aktivní účastníci veřejných projevů začali postupně uvědomovat. Jazyk, styl, způsob argumentace a obecněji schopnost komunikovat se staly kriticky posuzovanou součástí mediálního obrazu politika, označovaného jako charisma, imidž, obliba, popularita.*”⁵

Zatímco ve Spojených státech je běžné, že politické projevy vysokým politikům píše experti, v České republice si často politici své projevy ani nepřipravují. Přesto můžeme pozorovat, že se tato situace mění a čeští vrcholní politici věnují přípravě svých projevů čím dál více pozornosti. Například vicepremiér současné vlády Pavel Bělobrádek je známý tím, že si své projevy pečlivě připravuje.

Miloš Zeman je schopný rétor a bezpochyby patří k nejlepším řečníkům postkomunistické éry, je známý svými bonmoty, a tím, že si své projevy nepřipravuje a mluví spatra, což mu někteří vyčítají⁶. Je prvním přímo voleným prezidentem a významným politikem polistopadové doby. I z tohoto důvodu jsem si zvolila téma bakalářské práce prezidentské projevy Miloše Zemana.

Výchozí tezí bakalářská práce byl předpoklad, že Miloš Zeman je profesionální řečník, který ovládá persvazivní a manipulativní techniky jazyka, zná své voliče a ví, která témata zajímají jeho příznivce. Rovněž byla vyslovena hypotéze, že česká

⁴KRAUS, Jiří. *Rétorika v evropské kultuře*. 2. přepr. vyd. Praha: Academia, 1998, s. 124

⁵KRAUS, Jiří: Vyjadřování polemičnosti a významových opozic v politickém diskurzu. In: S. Čmejrková – J. Hoffmannová (eds.), *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia, s. 13–14

⁶TREČEK, Čeněk. 2015. DOKUMENT: Projev Miloše Zemana na konferenci Let My People Live. *Idnes.cz*. Dostupné také z: http://zpravy.idnes.cz/projev-milose-zemana-k-vyroci-osvobozeni-osvetimi-f8n-/domaci.aspx?c=A150127_145500_domaci_cen

a zahraniční média budou interpretovat projevy Miloše Zemana odlišně. Cílem bakalářské práce bylo určit typické znaky prezidentských projevů Miloše Zemana. Součástí práce bylo i sledování toho, jak se do projevů promítly jeho životní zkušenosti a předchozí politická kariéra.

Předmětem analýzy byla verbální složka 256 politických projevů Miloše Zemana z období 8.3. 2013–31.12. 2014.

1. Politické projevy

Projev politika je specifická rétorická forma určená k veřejnému přednesení před shromážděním. Z hlediska funkčních stylů se jedná o řečnický styl, který se vyčleňuje z publicistického. Řečnický styl stejně jako styl odborný má za cíl nás poučit, informovat, a navíc nás má často o něčem přesvědčit.

Z pohledu komunikace jde o případ jednostranné komunikace. Politik je komunikátor a shromáždění posluchači jsou příjemci. Pravidla jsou předem jasná. Posluchači se shromáždili ne za účelem vést s politikem dialog, ale za účelem vyslechnout si jeho řeč, tedy monolog politika. Cílem tohoto druhu komunikace je přesvědčit. Politik chce přesvědčit shromážděné lidi o své kompetenci vykonávat svou funkci, o svém politickém programu, nebo obhajuje svá rozhodnutí a činy. Pokud po projevu politika následuje diskuze, může být jeho cílem i předem určit témata debaty. S politickými projevy se setkáváme například na politických mítincích, tiskových konferencích nebo zprostředkovaně skrze masová média.

1.1. Historie politických projevů

Politické projevy patří k veřejnému dění a jsou neodmyslitelně spjaty s politikou už od antiky. Největší rozmach politických projevů přišel s nástupem audiovizuálních médií, kdy se politici skrz média začali vyjadřovat ke každodenní politice. Veřejné projevy politici začali chápat jako způsob sebeprezentace, ve kterých nemusí vyvracet argumenty oponenta. U nás se politické projevy začaly těšit velkému zájmu až po zásadních společenských změnách roku 1989.

Za jeden z prvních dochovaných politických projevů můžeme považovat projev, který pronesl Mojžíš na hoře Sinaj ve 14. století př. n. l., ve kterém sdělil svému lidu deset přikázání, jež mu zjevil Hospodin.⁷

Významný rozvoj rétoriky a politického života se odehrál v období antiky. „*Nejvlastnějším plodem aténské demokracie bylo řečnictví poradní, politické (to symbuleutikon genos). Dionýsos Halikarnasský v učebnici stylistiky vymezuje rétoriku jako dynamís techniqué pithanú logú en pragmatí politikó telos echúsa to eu legein (umění přesvědčivého politického projevu, jehož smyslem je mluvit dobře).*”⁸

Politická rétorika se uplatňovala v Aténách na sněmech, na kterých se scházeli všichni bezúhonní občané nejméně čtyřicetkrát ročně. Politické projevy se vztahovaly k budoucnosti, mělo se rozhodnout o tom, co bude prospěšné a co bude škodlivé pro obec. V antice nebyly neobvyklé ani politické projevy, ve kterých se politici kritizovali navzájem.

„*Ostře polemicky zaměřeným žánrem politických řečí byly Demostenovy filipiky, útočné výpady proti makedonskému králi Filipovi.*”⁹

Z období antiky pochází i stěžejní díla klasické rétoriky, z jejichž pouček vychází i současná rétorika. A to především dílo římského řečníka Kvintiliána *Základy rétoriky*, které byly objeveny v úplném znění v září roku 1416 ve sklepě svatohavelského kláštera.¹⁰ O sto let později se objevilo úplné znění Ciceronova díla *O řečnickovi*. Cicero byl sám významným antickým řečníkem a politikem. „*Řečníkem a politikem byl Cicero celý život. K sepisování svých názorů na rétoriku se však obrátil – s výjimkou raného spisku *De inventione* – teprve tehdy, kdy se po vyhnanství (r. 58) musel až do své smrti stranit veřejného života.*”¹¹

Významným politickým projevem je Mohamedův projev roku 632 v Mekce, ve kterém se loučil se svými následovníky. Vyzval je, aby naslouchali bohu, vyhýbali se satanovi a nezapomínali ctít své ženy a mysleli na to, že všichni muslimové jsou si rovnocenní.¹²

⁷ The Ten Commandments. In: *World History for the Relaxed Historian* [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: http://www.emersonkent.com/speeches/the_ten_commandments.htm

⁸ KRAUS, Jiří. *Rétorika v evropské kultuře*. 2. přepr. vyd. Praha: Academia, 1998, s. 20

⁹ KRAUS, Jiří. *Rétorika v evropské kultuře*. 2. přepr. vyd. Praha: Academia, 1998, s. 20

¹⁰ KRAUS, Jiří. *Rétorika v evropské kultuře*. 2. přepr. vyd. Praha: Academia, 1998, s. 9

¹¹ KRAUS, Jiří. *Rétorika v evropské kultuře*. 2. přepr. vyd. Praha: Academia, 1998, s. 46

¹² Muhammad's Farewell Sermon. In: *World History for the Relaxed Historian* [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: http://www.emersonkent.com/speeches/the_ten_commandments.htm

Ve středověku se pozornost v rétorice obrátila z diskursu politického na diskurs náboženský. „*Antická řeč jako projev soudní nebo politický, jako řeč oslavná či poradní, ztratila ve středověku na významu.*”¹³ Řeči politické byly spíše výjimkou, těžiště politického projevu bylo v té době v křesťanských kázáních. Po objevení celého Ciceronova díla nastává v renesanci zájem o antickou rétoriku.

Ze začátku novověku máme dochované velmi působivé projevy anglické královny Alžběty I., například projev z 19. září 1588 před shromážděním pozemních sil u Tilbury v Essexu, kde se připravovaly na případné odražení invaze španělské armády. „*Přišla jsem mezi vás, jak vidíte, v tomto čase, ne pro odpočinek a pro své pobavení, ale abych uprostřed a v zápalu boje žila a zemřela mezi vámi všemi (...) Vím, že mám tělo slabé ženy, ale mám srdce a žaludek krále.*”¹⁴

Popularita veřejných projevů v politice během staletí upadala a zase stoupala. Na začátku 19. století se politické projevy spíše četly, než aby se přednášely. Na lidi působili politici nedůvěryhodně, pokud se často objevovali na veřejnosti.

Jako důsledek bylo řečnictví považováno za nežádoucí. To se změnilo v polovině 19. století. Řečnictví se stalo nezbytnou schopností pro politiky – někdy až s katastrofálními konci. William Henry Harrison, devátý prezident USA, pronesl nejdelší inaugurační projev v historii USA, řečnil 90 minut v mrazivém počasí. Stalo se mu to osudným, měsíc poté zemřel na zápal plic. Psal se rok 1841.

V roce 1863 na druhou stranu pronesl Abraham Lincoln u Gettysburgu jeden z nejslavnějších projevů v historii. Tento projev měl v originále pouze 278 slov.

„*(...) Sešli jsme se na velkém bitevním poli této války. Přišli jsme dát část země těm, kdo položili své životy za to, aby jejich národ mohl žít. Nejsme to vlastně ale my, kdo posvěcuje toto pole. Jsou to stateční muži, živí i mrtví, kteří tu bojovali. Ti se o to zasloužili mnohem víc, než to můžeme udělat my. Svět může říct málo, nemusí vzpomínat dlouho na to, co tu dnes řekneme, nesmí ale nikdy zapomenout na to, co tu udělali oni. Je to úkol pro nás žijící, pokračovat v nedokončené práci, která dospěla jejich zásluhou tak daleko.*

¹³ BUCHTOVÁ, Božena. *Rétorika: vážnost mluveného slova. 2.*, aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2010, s. 31

¹⁴ vlastní překlad “I am come amongst you, as you see, at this time, not for my recreation and disport, but being resolved, in the midst and heat of the battle, to live and die amongst you al (...)

I know I have the body but of a weak and feeble woman; but I have the heart and stomach of a king“

British Library [online]. [cit. 2015-03-09]. Dostupné z:

<http://www.bl.uk/learning/timeline/item102878.html>

(...) Nesmíme připustit, aby zemřeli marně. Tento národ se musí stát s pomocí boží novou kolébkou svobody a vláda lidu, lidem a pro lid nesmí zmizet z povrchu země.”¹⁵

Existuje pět známých kopií Lincolnova projevu, dvě z nich pochází z doby před pronesením projevu. Všechny pět kopií se od sebe v detailech liší. I to dokazuje, že Lincoln připravoval svůj velký projev v předstihu. Ačkoliv tato doba byla bouřlivá a nestabilní a projevy se psaly často na koleni, Lincolnův projev byl vytříbený, dotažený do detailů.

Zřejmě nejznámější inaugurační projev pronesl Franklin Delano Roosevelt v roce 1933, kdy uprostřed hospodářské krize okomentoval proces ekonomické obrody větou: „Mám pro vás nový úděl (New Deal).”

*„Způsob, jakým dal Frank Roosevelt naději Američanům, byl mimořádný. 'Jediné, čeho se můžete obávat, je strach sám,' řekl.”*¹⁶ Dodnes se o něm mluví jako o zachránci kapitalismu.

Mezi profesionální řečníky patřili i někteří diktátoři. *„Hitlerův svatodušní zážitek jako politického řečníka se udál v pivních výparech jedné schůze v zadní místnosti lokálu: 16. října 1919 za prvního veřejného shromáždění Německé dělnické strany (DAP)”*¹⁷ Tehdy si vzal slovo jako druhý řečník večera a v afektu prudkými slovy a vášnivou gestikulací ze sebe vyřvával všechen hněv a nenávistné pocity, které se v něm nakupily za roky nedostatku kontaktů s lidmi. Jeho proslov se nemnul účinkem, sbírka do stranické pokladny tehdy vynesla 300 marek. Hitler pochopil, že umí řečnit. Od 30.1. 1933, kdy se stal říšským protektorem se všechny jeho projevy přenášely rozhlasem, a to nejen do rozhlasových přijímačů v domácnostech, ale i na veřejná místa. Hitler přicházel i s dalšími novinkami, například promítání projevů na plátno.

Nacistická propaganda byla největší propagandou v historii lidstva, propadlo jí 70 milionů lidí. Hitlerovy projevy, jako součást politické propagandy, byly promyšlené a připravené do nejmenších detailů. Hitler je známý tím, že si dlouhé hodiny připravoval své projevy před zrcadlem, dokud nebyly perfektní. Řídil se Psychologií davu od Gustava Le Bona, který v této knize popsal chování jednotlivců v davu. Podle něj se jedinci v davu neřídí vlastním svědomím, ale dělají to, co ostatní, jsou snadno ovlivnitelní nějakým vůdcem.

¹⁵ Abraham Lincoln Online: The Gettysburg Address [online]. [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://www.abrahamlincolnonline.org/lincoln/speeches/gettysburg.htm>

¹⁶ MAŇÁK, Vratislav. Česká televize: 20. leden – den, kdy se prezidenti USA ujímají vlády [online]. 2011 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/112958-20-leden-den-kdy-se-prezidenti-usa-ujimaji-vlady/>

¹⁷ KNOPP, Guido. 2013. *Hitler: pět tváří jeho osobnosti*. Vyd. 3. Praha: Ikar, s. 140

Adolf Hitler přizpůsoboval svůj projev místu a posluchačům, snažil se udržovat svou zprávu pro recipienty jednoduchou, a hlavně takovou, ve které si každý něco najde. Snažil se představovat svět černobílý, v jeho projevech existovaly věci pouze dobré či špatné, nic mezi tím. Mluvil k lidem emocionálně, stále dokola opakoval ta samá hesla, aby si je posluchači zapamatovali a přijali je za své – opakovaná lež se stává pravdou. Nedbal toho, aby projev byl literárně krásný, chtěl pouze přesvědčit.

Politické projevy ve 20. století jsou dobře zaznamenány masovými médii, máme z nich audiové i audiovizuální záznamy. Řada projevů se stala symbolem doby. „*Nemohu slíbit nic než krev, dřinu, slzy a pot*” je snad nejvíce citovaná věta Winstona Churchilla z projevu, který přednesl 13. května 1940.

Dalším kultovním politickým projevem byl výstup Martina Luthera Kinga „Mám sen” (I have a dream) v roce 1963. Dvacáté století přineslo řadu skvělých řečníků po celém světě, zmíníme alespoň některé, John. F. Kennedy, Richard M. Nixon, Nelson Mandela a Ronald Reagan obsazují se svými projevy přední příčky časopisových a internetových žebříčků „Nejlepších 10 politických projevů 20. století”. V roce 1960 se zapsal do Guinnessovy knihy rekordů za nejdelší projev na půdě Spojených národů Fidel Castro, mluvil tehdy 4,5 hodiny. O 26 let později Castro sám sebe překonal, na sjezdu komunistické strany Kuby přednesl projev dlouhý 7 hodin a 10 minut. Jeho obdivovatel a žák Hugo Chavéz ho ovšem překonal, v televizní show venezuelský prezident hovořil 8 hodin. Ve svém projevu dokonce i zpíval. Momentálním držitelem Guinnessova rekordu je Američan Zach Zehnder s 53 hodinami a 13 minutami.

V Československu po pádu komunismu pronesl dnes už legendární novoroční projev prezident Václav Havel se slovy „*Naše země nevzkvétá*”.

1.2. Rétorika

Už Cicero v antickém Římě považoval rétoriku za nezbytnou součást politického působení. „*Řečnictví považuje Cicero za nejvyšší formu všech lidských schopností a za nejdůležitější složku politické praxe.*”¹⁸ Ale co si představit pod pojmem rétorika?

Rétorika je podle Kvintiliána „*jak se v záležitostech veřejných i soukromých vyjadřovat dobře a přesvědčivě.*”¹⁹ Přičemž Kvintilián ve své definici oboru rozlišoval význam slova „dobře” od „správně”. „Správně” referovalo ke gramatické správnosti,

¹⁸ KRAUS, Jiří. *Rétorika v evropské kultuře*. 2.přepr.vyd. Praha: Academia, 1998, s. 47

¹⁹ KRAUS, Jiří. *Rétorika a řečová kultura*. Praha: Karolinum, 2004. s. 7

zatímco pod „dobře“ se schovávala schopnost vyjadřovat se vzhledem k tématu a k posluchači (či čtenáři) přiměřeně, srozumitelně, působivě a kultivovaně. Zároveň Kvintilián upozorňuje, že gramatika je základním kamenem každého řečníka, bez zvládnutí gramatiky nebude podle Kvintiliána dobrého řečníka.

Podle Thomase Hobbesa je rétorika politickým nástrojem jednoznačně sloužícím boji o moc. Hobbes považuje rétoriku a umění přesvědčovat za základ politiky.

Současnou rétoriku podle Lotka můžeme definovat jako teorii veřejné účinné komunikace. Tedy jako nauku o tom, jak přesvědčit posluchače a získat ho pro stanovisko řečníkovo.

Jednou z hlavních zásad rétoriky je snaha o to, aby jazykovému projevu byla vlastní přiměřenost, patřičnost, a to vzhledem k specifické povaze prostředí, v němž má být přednesen. To znamená ovládnout tzv. diskurs, kde diskurs je obsahově, tématicky a jazykově vymezená, sociálně institucionalizovaná a situačně zasazená forma textu. „*Jinak řečeno, na rozdíl od textu (koherentního zřetězení vět) jako abstraktní kategorie v rámci langue se diskurs definuje jako text s určitým atributem.*“²⁰ Diskurs je způsob komunikace s přesně vymezeným vztahem k určitému prostředí a funkci.

1.3. Pragmatická lingvistika

Komunikace se realizuje pomocí znakového kódu, ať už verbálního či neverbálního. Pro to, aby byla interakce úspěšná, musíme pochopit komunikační záměr ostatních, uvědomit si, jaký typ jednání se pro danou situaci hodí. Interakci chápeme jako chování účastníků komunikace. Úspěch komunikace ovlivňují nejrůznější faktory, nestačí pouze znát gramatiku jazyka. Některé faktory jsou kulturně podmíněné.

Pragmatická lingvistika zkoumá jazyk ²¹ „z hlediska jeho úzu a rozhodování, která při jeho užití musí uživatel dělat, zvláště z hlediska žádoucího účinku užitého jazyka v sociální interakci účastníků komunikace.“ Jedná se tedy právě o vztah mezi dvěma znaky, uživateli a mimojazykovou skutečností.

Současná pragmatika je specifická tím, že přistupuje k problematice interdisciplinárním a zároveň syntetizujícím přístupem. Pragmatika využívá poznatky z psychologie, sociologie, etnografie, biologie a dalších vědních oborů. Je velmi těžké

²⁰ KRAUS, Jiří: Vyjadřování polemičnosti a významových opozic v politickém diskurzu. In: S. Čmejrková – J. Hoffmannová (eds.), *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia, s. 18

²¹ ČERMÁK, František: *Jazyk a jazykověda*. Praha 2005, s. 281

někdy určit hranice mezi filosofií, rétorikou, pragmatikou, psycholingvistikou a sociolingvistikou. V této části se práce zabývá především poznatky, které jsou předmětem pragmatického zkoumání.

K důkladnému pochopení mluvních aktů přispěly přednášky „How to do things with words“ filozofa J. L. Austina, který usiloval o novou teorii zachycující v úplnosti, „co člověk dělá, když něco říká“. Řečovými akty rozuměl minimální jednotky, jejichž prostřednictvím se řeč uskutečňuje jako určitá činnost, která vyjadřuje ujištění, žádost, příkaz, slib, otázku, výhrůžku apod.

*„Každý řečový akt vyžaduje existenci jistého institucionálního rámce a splnění tzv. podmínek úspěšnosti (angl. felicity condition)“.*²²

Odmítl jednotné rozlišení všech výroků na pravdivé a nepravdivé a zavedl rozlišení na zdařilé a nezdařilé. Pravdivé a nepravdivé jsou podle něj tvrzení, nebo-li konstantivy. Performativy, narozdíl od konstantivů, nemohou být ani pravdivé ani nepravdivé, u nich lze určit pouze zdařilost či nezdařilost výroků.

Austin tvrdí, že když vyslovíme větu, vykonáváme tři akty. Akt lokuční, ilokuční a perlokuční. Lokučním aktem je míněno, co děláme, ilokučním aktem, jaký máme záměr a perlokučním aktem, jaký z toho plyne důsledek. Lokučním aktem je například, když tatínek prohlásí: „Ta polévka je málo slaná.“ Ilokučním akt znamená, že tomu lidé porozumí, znají rozdíl mezi tím, co je slané a co sladké. Perlokuční akt by spočíval v tom, že maminka podá sůl tatínkovi. Pokud by pouze odpověděli, že je málo slaná, perlokuční akt by se nezdařil. Tyto poznatky jsou základním nástrojem pro pochopení jakéhokoliv verbálního, ale i neverbálního projevu.

V roce 1975 definoval ve své stati *Logic and Conversation* britsko-americký filozof Hebert Paul Grice pravidla, jak úspěšně komunikovat, tzv. komunikační maximy. Vychází z předpokladu, že komunikace mezi mluvčím a adresátem funguje na kooperačním principu. Kooperativní verbální chování je způsob, jakým mluvčí komunikuje s adresátem, tedy jak volí obsah a formu sdělení. „*Od účastníka řečového aktu se očekává, že řečovým projevem splní jistá očekávání řečových partnerů v dané řečové situaci.*“²³ Dodržuje přitom určitá pravidla (zásady, normy). Tyto zásady se označují jako kooperační princip/maximy konverzační logiky/komunikační maximy.

H. P. Grice definoval čtyři komunikační maximy. Maximy kvantity, kvality, relevance a způsobu. Zásadou je, že sdělení musí být jednoduché, srozumitelné. Mluvčí

²² KRAUS, Jiří. *Rétorika a řečová kultura*. Praha: Karolinum, 2004. s. 27

²³ KRAUS, Jiří. *Rétorika a řečová kultura*. Praha: Karolinum, 2004. s. 28

by měl mluvit k věci, jasně, správně a pravdivě. Tyto principy jsou návodem především pro adresáta, jak si má vyložit záměry mluvčího.

Geoffrey Leech na to navázal a charakterizoval důvody, proč někteří maximy porušují. Nazval je zdvořilostní maximy: ohleduplnost (minimální cena a maximální výhoda pro druhé), velkorysost (maximální cena a minimální výhoda pro sebe), chvála (maximum chvály, minimum kritiky ostatních), skromnost (minimum chvály, maximum kritiky sebe), souhlas (maximální shoda, minimální neshoda s ostatními) sympatie (maximální sympatie a minimální antipatie k ostatním). „*Princip zdvořilosti je sociálně a dobově podmíněný, univerzální jev interakce, který reguluje psychosociální vztahy mezi lidmi.*“²⁴

Inference, jež adresát vytváří na základě předpokladu, že mluvčí se řídí principem kooperace, označujeme jako konverzační implikatury. Rozlišujeme dva typy konverzačních implikatur. Standardní implikatury, které jsou založené na předpokladu, že mluvčí se řídí konverzačními maximy přímo a nestandardní implikatury, kdy se předpokládá, že mluvčí při zjevném a záměrném porušování maxim stále skrytě dodržuje princip kooperace, tedy že naznačuje něco jiného, než říká. Někteří mluvčí porušují zdvořilostní maximy a komunikační maximy proto, aby s adresátem manipulovali. Jedná se pak o komunikaci manipulativní. „*V ní jeden nebo oba partneři procesu komunikace něco předstírají, maskují, překrucují apod.*“²⁵

2. Struktura projevů, syntax a jazykové prostředky

Jazykové prostředky, délka vět a struktura projevů výrazně ovlivňuje výsledné vyznění veřejných projevů.

2.1. Struktura projevů

Bez logicky vystaveného projevu nemůže být komunikace úspěšná. „*Struktura projevu, psaného i mluveného je podstatná, protože celý projev podpírá jako lešení.*“²⁶

²⁴ LOTKO, Edvard. *Kapitoly ze současné rétoriky*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. s. 155

²⁵ LOTKO, Edvard. *Kapitoly ze současné rétoriky*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. s. 152

²⁶ ŠPAČKOVÁ, Alena. *Moderní rétorika : jak mluvit k druhým lidem, aby nám naslouchali a rozuměli*. 3., dopl. vyd. Praha : Grada, 2009. s 102

Ideální struktura projevu by měla být přísně logická, postupovat od známého k neznámému, či dodržovat časovou posloupnost. Řečník by měl sledovat chování publika a měl by být schopen reagovat. Projev je zpravidla dělen na tři části: Úvod, stat' a závěr, ale při podrobnějším rozdělení kopíruje kompozici antického dramatu.

To se dělí na expozici (uvedení do děje, které vytváří nezbytné předpoklady k porozumění ději), kolizi (zařazení dramatického prvku), krizi (vyvrcholení dramatu), peripetii (obraz a možnost řešení), a katastrofu (rozuzlení a očista, katarze).

V případě projevu je expozicí naznačení tématu, případně vyvolání napětí v posluchačích, kolize je předložení problému, který bude v projevu mluvčí rozebírat. Krizí je analýza faktického vztahu a zvážení alternativ, peripetií hledání řešení a katastrofou formulace závěru, výsledku. Projev může mít kompozici lineární, rámcovou i retrográdní.

Nejdůležitější částí projevu je úvod (či expozice). Projev musí začátkem posluchače zaujmout. Stat' (kam řadíme kolizi, krizi a peripetii) či tělo je nejdelší částí projevu. Řečník v této části mluví o zvoleném tématu a podporuje ho argumenty. Důležité informace by měly být v projevu maximálně tři. „*Lidé jsou si schopni zapamatovat maximální tři, nadaní jedinci čtyři, klíčové informace.*”²⁷ V závěru (katastrofě) řečník shrnuje hlavní myšlenky svého projevu.

2.2. Syntax

„*Posluchač chce poznat obsah sdělení rychle, proto řečník musí mít své myšlenky předem uspořádané, musí je předem „slyšet”, aby je pak mohl srozumitelně, přehledně a nedvojsmyslně formulovat.*”²⁸ Mluvit srozumitelně neznámá mluvit pouze ve větách jednoduchých. Takový projev by byl monotónní a nepřirozený. A ani jednoduché výpovědi nezaručí srozumitelnost. Je třeba využívat jak věty jednoduché i souvětí. Poměr vět jednoduchých k větám složeným je v češtině 1:1. Průměrná věta v češtině má od 4 do 9 slov.

Nejdelsí věty používáme v odborných projevech, které mají kolem 20 slov, o něco kratší jsou projevy ve stylu publicistickém s 16 slovy, ještě kratší jsou projevy v administrativním stylu se 14 slovy.

²⁷ ŠPAČKOVÁ, Alena. *Moderní rétorika : jak mluvit k druhým lidem, aby nám naslouchali a rozuměli.* 3., dopl. vyd. Praha : Grada, 2009. s 102.

²⁸ LOTKO, Edvard. *Kapitoly ze současné rétoriky.* Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. s.51

2.3. Jazykové prostředky

Skutečnost, že politický projev je projevem veřejným klade na řečníka určité požadavky. „*Mnohé se týkají základních jazykových prostředků a jejich výběru.*”²⁹ Podle slovenského teoretika lingvistiky Jána Galla³⁰ se do veřejného projevu nepříliš hodí příznakové jazykové prostředky (citově zabarvená slova, hovorová slova, knižní slova, básnická slova, neologismy, nespisovné výrazy), odvádějí podle něj pozornost od sdělení.

Vhodnější jsou proto slova bezpříznaková. Profesionální řečník by měl používat spisovný jazyk, užívání nespisovného jazyka v profesionální promluvě značí nekultivovanost až hrubiánství.

V některých případech lze příznaková slova použít, a to včetně vulgarismů, ale mělo by se jednat o případy, kdy komunikační situace nemá jiná východiska.

Lexikální jazykové prostředky mohou sloužit k jazykovému ztvárnění kreovaného světa politické propagandy. Některé nadužívání slov může mít funkci persvazivní až manipulativní.

Existuje skupina slov, která se užívá pro přesvědčování o důležitosti sdělovaného. „*Tento sám (tj. distinktivní významový prvek) v politických projevech vyjadřují především četná adjektiva, a to jak svým primárním, tak sekundárním (metaforickým významem).*”³¹ Mluvčí užívá adjektiva „základní”, „fundamentální”, „důležitý”, „velký”, „gigantický”, „silný”, „čelní”, „klíčový”, „historický”, „bezprecedentní”. Vzhledem k hojnému užívání těchto slov ztrácejí na důrazu, proto často mluvčí přidává na důležitosti předponou „nej” nebo předložkou „zvlášť”, „obzvlášť”.

Další kategorií slov, která se užívá k persvazi je kategorie obecnosti. Řečník vyjadřuje tuto obecnost slovy „každý”, „všichni”, „celý”, „široký”, „plný”, „masy”, „mnoho”, „tisíce”, „miliony”, „řady” apod. Tato slova mají značnou persvazivní hodnotu.

„*Častým, někdy až nadměrným užíváním těchto a podobných kvantifikátorů (hlavně zájmen každý, všichni chce řečník prezentovat univerzálnost své politiky, potvrdit její jednotu a majorizaci vyřčených soudů znemožnit jejich přímé odmítání, např. každý člen strany, všichni naši občané, celý náš region).*”³²

²⁹ Vlastní překlad: „Mnohé sa týkajú z.kladných rečníckych jazykových prostriedkov a ich výberu.” GALLO, J.: *Rétorika v teórii a praxi*, Prešov. s. 31

³⁰ GALLO, Ján. 2004. *Rétorika v teórii a praxi*. První. Prešov: Dominanta. ISBN 80-967349-1-1. Dostupné také z: <http://www.dominanta.sk/Retorika.pdf>

³¹ LOTKO, Edvard. *Kapitoly ze současné rétoriky*. Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. s. 118

³² LOTKO, Edvard. *Kapitoly ze současné rétoriky*. Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. s. 119

Následující skupina výrazů označuje blízkost. Řečník se často snaží navodit vztah svých posluchačů k němu, straně, či ideologii, kterou propaguje. Užívá k tomu emotivní vyjádření, aby se s ním recipienti mohli ztotožnit. Mezi lexikální prostředky blízkosti patří v první řadě zájmeno „my“ a „náš“. *„Tato slova mají vyjádřit společné zájmy a vědění, společnou chuť a snahu.“*³³ Jedná se o spojení např.: „Naše strana“, „naše společnost“, „náš stát“, „náš zájem“, „my chceme“, „my dokážeme“ apod.

Pro manipulaci se používají i slova nutnosti. Do této kategorie patří podstatná jména „nutnost“, „úkol“, „cesta“, „důsledek“ apod. V adjektivech bychom význam nutnosti našli v slově „nepopiratelný“, „neodvolatelný“, „nezničitelný“, „neodvratný“.

Další znak kreovaného světa, který je spojen s nutností je správnost. Jedná se o časté užívání slov, jako je „ukazatel“, „měřítko“, „důkaz“, „výsledek“, „příčina“, „zdroj“, „kritérium“, „skutečný“, „konkrétní“ apod.

Aby adresát projevu měl pocit, že světu rozumí, mluvčí využívá slova koherentnosti, která svět vyobrazují jako „soudržný“, „homogenní“, „spojitý“ a „uspořádaný“. Jsou to podstatná jména jako „systém“, „sjednocení“, „jednota“, „svazek“, „identita“, ke kterým se často pojí přívlastky „harmonické“, „organické“, „pevné“ apod. Spojitost se může vyjadřovat i slovesy „vyplývat“, „spojovat“, „vázat“, „sclouvat“, „integrovat“ atd.

Poslední skupinou projevů je skupina slov zdůrazňující pokrokovost a trvalost. Političtí řečníci nezdůrazňují, že svět je sice proměnlivý, ale vše v něm má svůj důvod. Mezi slova pokrokovosti patří „pokrok“, „pokrokovost“, „progresivita“, „rozvoj“ k protikladu ke „stagnaci“, „zpátečnictví“ a „zaostalosti“.

Výše zmíněné jazykové prostředky mají znatelnou persvazivní funkci, která vyplyne ale až z jejich zvýšené frekvence.

Některá slova mají v řečnických projevech zvláštní funkci. Zprostředkovávají návaznost textových jednotek. *„Protože se ve sledovaných projevech často užívá implikace (logický vztah mezi výroky, z nichž jeden je důsledkem druhého), objevuje se v nich značné množství konektorů.“*³⁴

Ty dělíme na vlastní (a, i, nebo, ani apod.), implikativní (jen, také, rovněž apod) a kompoziční (v úvodu musím říci, na závěr je nutno podotknout apod). Dalším důležitým lexikálním prostředkem jsou kontaktní prostředky (no, no tak, tedy, nuž, ano, jistě, víte,

³³ LOTKO, Edvard. *Kapitoly ze současné rétoriky*. Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. s. 119

³⁴ LOTKO, Edvard. *Kapitoly ze současné rétoriky*. Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. s. 120

všichni víme, podívejte se, poslyšte, děkuji apod). Při zvýšeném užíváním hovoříme o tzv. slovních vycpávkách.

2.3.1. Figury a tropy v současné rétorice

K zapůsobení je nejdůležitější umět jasně a srozumitelně prezentovat fakta, dokázat využívat logiku a argumentovat, neopomenutelnou váhu mají také řečnické prostředky, které k vyjadřování využíváme. Posluchače „přitahují zejména ty složky slovesného díla, které se podílejí na jeho funkční specifice, např. na literárnosti, působivosti, zjevné nebo skryté mnohoznačnosti.“³⁵

Těmito prostředky řeči jsou tropy a figury, které jsou nazývané řečnickými ozdobami. Jedná se o přenesená či nepřímá pojmenování.

Tyto prostředky se používají k umocňování, podněcování a stimulování posluchačovy pozornosti. Užívají se k tomu, aby se upozornilo na významnost nějaké konkrétní informace, či přidalo situaci trochu emocí. „Na rozdíl od starších pojetí tropů a figur jako výjimek a licencí převládá mezi současnými vědci a filozofy názor, že tropy a figury nejsou odchylkami od běžného užití jazyka, ale podstatou jeho fungování.“³⁶

Tropy a figury nejsou jen nápaditým vyjádřením skutečnosti, ale jsou i nedílnou součástí myšlení, jemuž je vlastní přenos jednoho jevu na jiný. Často figury a tropy využíváme k vyjádření pragmatické implicitnosti. „Označíme-li herečku nebo herce, sportovkyni nebo sportovce metaforicky jako hvězdu, implicitně ji nebo jeho spojíme s významy záření, stálosti, jedinečnosti.“ Politici je často užívají ve snaze vyhnout se nekonkrétním vyjádřením a k zlehčení situací. Z psychologického hlediska jazykové prostředky probouzí v posluchačích empatii a sympatie.

Používají se především sugestivní specifické prostředky, které jsou založeny na opakování slov. Jedná se především o anafory, anadiploze, diafory, epanalepse, epanastrofy, polyptony a nebo tautologie. Druhou skupinu tvoří řečnické prostředky, které nesou znak spontánnosti. Jsou ještě více založené na emocích. Tyto prostředky utvrzují posluchače v pocitu, že řečník je sám o svých slovech přesvědčen. Dobrý řečník ovšem nikdy nepřesáhne mez citové angažovanosti. Z těchto prostředků můžeme jmenovat apostrofu, apoziopézi, deprekaci, exklamaci, inverzi či řečnickou otázku a řečnickou odpověď.

³⁵ KRAUS, Jiří. *Rétorika a řečová kultura*. Praha: Karolinum, 2004. s. 32

³⁶ KRAUS, Jiří. *Rétorika a řečová kultura*. Praha: Karolinum, 2004. s. 33

Další skupina je nazývána jako názorné specifické řečnické prostředky. Patří mezi ně přirovnání, metafory, aluze, antiteze, antonomázie, apozice, hyperbola, katachréze, metalepse, metonymie, parenteze, synekdocha, anekdota, bajka, parabola. Dramatickými specifickými prostředky označujeme gradaci, zřetězení, antifráze.

Existují také ozdobné specifické řečnické prostředky, mezi které patří například oximórony, epitetony a eufemismy. Právě eufemismy byly v dobách totality užívány k manipulaci, kdy na místo krize, demonstrace či protest, se užívala eufemistická spojení jako těžké období, společenský neklid, mimořádná společensko-ekonomická situace.

Mezi techniky persváze se také často užívají hodnotící obraty s emocionálním zabarvením, proto se nezdáka objevují pleonastická spojení typu vzájemná spolupráce, rychlejší rozvoj nebo odpovědný přístup.

Z tohoto výčtu můžeme vybrat čtyři hlavní, které jsou mnohými badateli označovány za základní, a to díky tomu, že se podílejí na logickém uspořádání a významové soudržnosti. Jedná se o synekdochu, metaforu, metonymii a ironii.

3. Řeč jako nástroj persváze a manipulace

Někdy se může zdát, že manipulativní řečová funkce má blízko k persvazivní a apelativní funkci, ale manipulativní chování mluvčího chápeme jako chování nevhodné, nekooperativní vůči adresátovi. „*Manipulací se rozumí snaha autora diskurzu přivést adresáta (skupinu adresátů) k názoru, který se obvykle příliš neshoduje (tj. shoduje se jen částečně) s jeho vlastními názory.*”³⁷ Nejlépe se manipuluje s nezkušenými, naivními a důvěřivými adresáty či s mentálně nesamostatnou částí populace. Cílem je vytvořit dispozice k tomu, aby manipulovaná osoba vykonávala činnosti přinášející manipulátorovi užitek.

Manipulátoři užívají několik druhů účinných strategií. Strategii „ano - ale” tzv. pseudoasertivita, strategii opačného názoru, strategii bagatelizování partnerovy výpovědi, strategii odvolání se na autority, respektive na všechny, strategii úmyslně nesjednotit konceptuální význam výrazu (cílem je, aby si každý mohl představit, co chce – využíval ve svých prosloveh Adolf Hitler), strategie kladení zbytečných otázek (jedná

³⁷ KRAUS, Jiří: Vyjadřování polemičnosti a významových opozic v politickém diskurzu. In: S. Čmejková – J. Hoffmannová (eds.), *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia, s. 18

se o kombinaci hodnotících a rétorických otázek, kterými se proslavil v Česku Miloš Zeman v rozhovorech s novináři).

Za manipulaci označujeme i porušování maximy kvality v tzv. užívání strategie polopравd a lží. Strategií polopравd označujeme takové chování, kdy mluvčí neprozradí vše, co ví, a co by v daném kontextu a chvíli měl z hlediska adresátovy informovanosti říct.

V politice často dochází k překroucení podávání pravdivých informací, nové sestavení informací buďto nedává už smysl, nebo znamená něco jiného. Lze například zaměnit časovou posloupnost či některá fakta zamlčet. Výsledkem je zmatení – konfuze. Zmatení dosahují politici dvěma způsoby – kódováním a konspirováním.

*„Konspirativní způsob komolení je založen na vkládání záměrně zkreslujících, přibarvujících fragmentů. Napomáhá to vzniku fám.“*³⁸ Příjemce je veden ke zcela zcestnému porozumění – takovému, jakého chtějí politici dosáhnout.

V případě úmyslného lhaní jde o případy evidentního, vědomého lhaní. Zvláštní kategorií je lživé pomlouvání. Davové psychologické fenomény, jako například emoční nákaza, regrese v mase lidí, davová projekce, vyvolaný pocit sounáležitosti nebo snaha odlišit se, zaručily v minulosti úspěch lžím i naprosto absurdním. Publikum stráví lépe zábavnou lež, nežli nudnou pravdu.

Na druhou stranu nevědomé lhaní nelze označit jako manipulaci. Určit, jestli někdo vědomě lže je proto mnohdy komplikovanější, než se na první pohled zdá, stejně tak je tenká hranice mezi persvazí a manipulací.

3.1. Argumentace

*„Přesvědčit a získat může ten řečník, který umí náležitě zdůvodňovat.“*³⁹ Argumentace je spojení výroků, které přenáší deklarovanou či předpokládanou jistotu východisek usuzování (premis) na výsledné obecněji platné tvrzení. *„Argumentací (zdůvodňováním) v oblasti rétoriky se pak rozumí soubor operací, které vyhledávají výchozí tvrzení jistá, věrohodná nebo obecně přijímaná, relevantní (platná) pro odvození (zdůvodnění, ospravedlnění, popř. vyvrácení) určitého tvrzení, závěru argumentu, jehož cílem je partnera řeči přesvědčit a ovlivnit.“*⁴⁰

³⁸ VYBÍRAL, Zbyněk. Lži, polopравdy a pravda v lidské komunikaci. Zbyněk Vybíral. Vyd. 1. Praha : Portál, 2003. s 107

³⁹ LOTKO, Edvard. *Kapitoly ze současné rétoriky*. Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. s. 131.

⁴⁰ KRAUS, Jiří. *Rétorika a řečová kultura*. Praha: Karolinum, 2004. s. 36

Tezi zdůvodňujeme argumenty, musíme přitom respektovat určitá logická pravidla. Teze musí vyplývat z argumentů a argumenty musí být pravdivé. Z hlediska cíle se rozlišuje dokazování a vyvracení. Argumentace se může dělit na věcnou (faktická) a nevěcnou (založená na emocích). Podrobněji argumentaci dělíme na:

- a) Argumentaci faktickou, tj. argumenty využívající nějaký fakt
- b) Argumentaci odkazující na autoritu, tj. založené na tom, že daný názor zastává i někdo další, kdo je důležitý (expert, vážený politik, významná osobnost)
- c) Argumentace z analogie, které jsou založené na srovnávání situace s jinou situací
- d) Argumentace z příkladů, které doloží uvedený názor. S těmi souvisí i argumenty příčinné, to znamená, když někdo udělá A, stane se B

Jako chybná argumentace (argumentace, která porušuje pravidla korektní argumentace) se označují manipulativní techniky, které označujeme eristické taktiky (Platón je nazval sofizmata). Jedná se o vedení argumentace agresivním způsobem, bez ohledu na pravdivost prosazovaného argumentu a správnost argumentace, zaměřené na dosažení cíle za každou cenu. Jedná se o druh nevěcné argumentace, často mluvčí hraje na city, zastrašuje, uráží protivníka či se snaží vyvolat soucit.

Manipulační strategií je i rafinované tvrzení, kdy řečník dokazuje pravdu odvoláním se na autoritu nebo „obecným odvoláním“ typu „každý rozumný člověk ví, že...“

Řečník často využívá ješitnosti, hrdosti či neznalosti posluchačů. Odvádí pozornost od jádra sporu, budí dojem, že sporný problém není jasně vymezen, vyvolává zdání přesnosti tím, že uvádí „přesná čísla“, jejichž hodnověrnost nelze v dané situaci prověřit.

3.2. Působení politických projevů na recipienta

Už jsme si zmínili strategie, které se využívají při manipulaci. Je třeba si alespoň zhruba objasnit, proč tyto strategie fungují. Tuto oblast zkoumá sociální psychologie, využívá přitom nejčastěji experiment.

Jedna z neúčinnějších a přitom jednoduchých strategií je tzv. opakovaná expozice stimulu, kterou studoval v 60. letech R. B. Zajonc na Michiganské Univerzitě. Zjistil, že když něco opakovaně vidíme nebo slyšíme, začneme to pocitově preferovat a důvěřovat tomu. Uplatňuje se zde pravděpodobně mechanismus, že preferujeme to, co nám připadá

známé. Opakovaná lež nebo polopravda v projevech politika se tímto způsobem stává pro jeho posluchače známým faktem – pravdou. Spolupůsobí také mechanismus tzv. kognitivní heuristiky.

Pro pochopení nějakého sdělení musíme zapojit kognitivní složku našeho myšlení a provést důkladnou analýzu předkládaných argumentů. Co ale dělat v případě, když jsme obklopeni množstvím informací, které se na nás „valí“ z řeči politika.

Příliš mnoho informací, abychom o nich měli čas ve stejném momentě důkladně přemýšlet. V takové situaci se uchylujeme ke způsobu zpracování nabízené informace, který sociální psychologie nazvala úsudková heuristika (judgemental heuristics). Znamená to, že namísto důkladné analýzy použijeme jednoduchá praktická pravidla jako např. „výroku uznávaných expertů lze důvěřovat“, „čím delší je sdělení, tím více se mu dá pravděpodobně důvěřovat“, nebo „čím více lidí se sdělením souhlasí, tím větší je pravděpodobnost jeho pravdivosti“. V praxi to zjednodušeně může fungovat tak, že vyslechneme nebo zhlédneme sdělení. Naše pozornost je povrchní a zaznamená pouze nabízený názor a všimneme si, že nám ho prezentoval odborník, v tomto případě známý politik. Naše myšlení pak místo analýzy použije heuristickou zkratku „expertům lze důvěřovat“ a přijmeme nový názor a s ním i změním náš postoj.

Provedené experimenty ukazují, že se použití heuristiky ve fázi přijetí nabízených závěrů sdělení projevuje buď jako doplněk kognitivní analýzy sdělení a nebo ji zcela nahradí.

Osvědčeným trikem zkušených řečníků je rovněž prezentování názorů a cílů, o nichž předem vědí, že s nimi jejich posluchači souhlasí. Používají přitom slůvka „my“ a „náš“ a budují tak iluzi, že řečník a posluchači sdílejí stejné názory, naděje i frustrace. Posluchači se vcítují do role privilegovaných příslušníků důležitého hnutí. Řečník využívá mechanismu skupinové dynamiky: členové skupiny (in-group) versus hostilní okolí (out-group).

4. Metodologie

Předmětem analýzy byla verbální složka 256 politických projevů Miloše Zemana v období od 8.3. 2013 do 31.12. 2014. Jako hlavní výzkumnou metodu pro bakalářskou práci byla zvolena kvalitativní obsahová a sémiotická analýza, pro část bakalářské práce bylo využito srovnávací obsahové analýzy a sekvenční triangulace. Kombinací

kvantitativní analýzy a kvalitativní obsahové analýzy se odstranily slabiny, které přináší užívání pouze jedné metody.

Nejprve byly shromážděny veškeré projevy Miloše Zemana za zkoumané období a vzorek byl podroben předběžnému prozkoumání, které určilo, která slova a výrazy budou podrobena kvantitativní analýze. Kvantitativní analýzou jsem zkoumala frekvenci výrazů a slov. Zaměřila jsem se také na frekvenci slov označující důležitost, obecnost, blízkost, nutnost, správnost, koherenci, pokrok a trvalost, která jsem definovala předem. Tato slova a výrazy jsem poté analyzovala pomocí kvalitativní obsahové a sémiotické analýzy.

Zároveň byl celý zkoumaný vzorek podroben samostatnému kvalitativnímu výzkumu, ve kterém jsem zkoumala především strukturu, argumentaci, persvazivní a manipulativní techniky a používané jazykové prostředky.

V závěru práce byla využita srovnávací obsahová analýza, kdy jsem srovnávala referování o projevech Miloše Zemana v České republice s referováním o projevech prezidenta ČR v zahraničí.

Stavěla jsem na poznatcích z klasické a moderní rétoriky, pragmatické lingvistiky, jež se zabývá praktickými problémy komunikace a interpretací, rovněž jsem využila poznatky ze sociální psychologie a psycholingvistiky.

5. Analýza projevů Miloše Zemana

Miloš Zeman od inaugurace do konce roku 2014 pronesl 256 veřejných projevů. Všechny projevy přednáší z paměti, nikdy je nečte, přizpůsobuje je situaci, ve které se ocitne. „*Dovolte, abych začal upozorněním, že tam, tam a tam je osm volných míst, zatímco asi dvacet nebo třicet lidí stojí opodál.*”⁴¹ Miloš Zeman je profesionální řečník, kterého nerozhodí protestující dav ani v přítomnosti významných osobností mezinárodní politiky. Zná své voliče a příznivce, ví, co chtějí slyšet a jak k nim má mluvit.

Průměrný volič Miloše Zemana podle agentury STEM Zemana oceňuje, že je Čech, že je chytrý a vzdělaný, že souhlasí s jeho názory, je schopný rétor, rozhodný a lidový. Lidovost zdůraznilo 11 % voličů Miloše Zemana. Voliči z větších měst na něm

⁴¹ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky při setkání s občany Českých Budějovic. *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/501.shtml>

oceňovali sociální citění, smysl pro humor zase získal sympatie vysokoškoláků. „*Senioři pro Zemana častěji hlasují proto, že ho pokládají za inteligentního a výřečného kandidáta. Zvláště lidé ve věku 45-59 let si Zemana vybrali jako svého kandidáta, jelikož jim připadá více lidový (pro obyčejné lidi), a pokládají ho za zkušeného politika.*“⁴²

Typický volič Miloše Zemana byl spíše starší a s nižším stupněm vzdělání, bydlel na venkově či v menším městě na Moravě. Jeho voliči pocházeli často z příznivců ČSSD či KSČM. Právě těmto lidem Miloš Zeman adresuje a přizpůsobuje své projevy.

Pokud se naopak objeví v jiném prostředí, například na půdě univerzity, jeho řeč se mění, používá více cizích termínů, odkazuje na antické umělce, dává na odiv svou sečtělou a znalou. „*Karl Popper má jednu krásnou teorii, které se říká teorie falzifikace – Žádná hypotéza není pravdivá, každou hypotézu lze vyvrátit protiargumenty a pravdivá hypotéza je ta, která dočasně není vyvrátitelná.*“⁴³

5.1. Struktura projevů

Miloš Zeman tvrdí, že se řídí příslovím „*řeči mají být krátké a klobásy dlouhé*“, pravidelně to zmiňuje ve svých projevech, a také se toho drží, průměrně mají jeho projevy 500 až 800 slov. Nejdéle trvají projevy v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky (PS PČR). Nejdélší projev za zkoumané období měl 3222 slov a pronesl jej 18. 2. 2014 na 6. schůzi PS PČR.

Miloš Zeman rád vypráví vtipy a příběhy a cituje významné osobnosti. Velké množství projevů tím také začíná, aby zaujal publikum. „*...je mi ctí, že se mohu účastnit tak významné sportovní a tělovýchovné události, jako je přihláška na zimní olympijské hry v Soči. Chtěl bych vám říci, že bych rád poněkud modifikoval Coubertinovo heslo, které původně znělo: „Není důležité zvítězit, je důležité se zúčastnit.*“⁴⁴

⁴² srov. PREZIDENTSKÉ VOLBY 2013 2. kolo: Závěrečná zpráva z exkluzivního výzkumu pro ČT. STEM/MARK [online]. 2013 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCsQFjAA&url=http%3A%2F%2Fimg.ct24.cz%2Fmultimedia%2Fdocuments%2F44%2F4325%2F432431.pdf&ei=Vj44U9_MIqjOygPpl4DoDw&usg=AFQjCNHpa5iLVS2uOtIoM4XT3bsP0cfumA&sig2=fvcP17Tf26ET0ptTZasSZA&bvm=bv.63808443,d.bGQ

⁴³ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky při setkání se studenty na Vysoké škole podnikání. *Pražský hrad* [online]. 2013 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/448.shtml>

⁴⁴ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky při příležitosti podpisu přihlášky Českého olympijského výboru na XXII. zimní olympijské hry v Soči. *Pražský hrad* [online]. 2013 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/350.shtml>

Nezřídka také v úvodu ujišťuje publikum, že bude mluvit velmi krátce, protože dle jeho slov smyslem setkání je skládat účty, nikoliv hovořit hodiny. „*Budu mluvit 5 - 10 minut, protože smyslem našeho setkání je diskuze a nikoli castrovská osmihodinová přednáška.*”⁴⁵ V úvodní části pravidelně opakují věty typu „nepřišel jsem dělat dlouhé projevy” nebo „nejsem tady, abych povídal” či „smyslem našeho setkání je diskuze” apod. Ilokuce těchto výpovědí je informovat či přesvědčit přítomné, že přijel naslouchat jim a ne pronášet projevy. Při těchto příležitostech se nezapomene zmínit, že mikrofon působí na politika jako afrodiziakum. Mohli bychom z toho vyvodit, že záměr této promluvy je přesvědčit, že není jako „ostatní politici”.

Mnohdy také začíná projevy vzpomínkou na úspěšnou osobnost navštěvovaného kraje, města, vesnice, kterou znal či zná, nebo reakcí na řeč předchozí mluvčího či na vzniklou situaci.

Ve stati projevu se zaměřuje většinou na jedno až dvě hlavní témata. Před volbami do Parlamentu se jedná o konec Nečasovy vlády a pochvala Rusnokovy vlády. Po volbách je klíčovým tématem nezaměstnanost, mzdy, pracovní místa (více v kapitole 5.6. Témata). V delších projevech je potom těch témat i více jak pět.

Projevy zakončuje vtipem, či citátem. Nejčastěji cituje Tomáše G. Masaryka a Tomáše Baťu, méně častěji antické myslitele a zahraniční politiky.

Jeho projevy mají nejčastěji rámcovou kompozici, kdy se na konci výstupu vrací k tomu, co přednesl na začátku.

5.2. Syntax

Miloš Zeman používá dlouhá souvětí, průměrné souvětí má 20 slov. Takové množství slov je typické pro odborný projev. Časté je užívání vsuvek (viz kapitola Jazykové prostředky) a syntaktických konstrukcí, kdy krátká počáteční hlavní věta vyjadřuje komentář mluvčího k obsahu věty vedlejší, např.: „*Věřím, že na daleko širší bázi věcným...*” či „*Vím, že...*” apod.

⁴⁵ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky při setkání se studenty na Vysoké škole podnikání. *Pražský hrad* [online]. 2013 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/448.shtml>

5.3. Slovní zásoba

V projevu Miloše Zemana se vyskytují převážně výrazy ze spisovné češtiny. Jedno z nejpoužívanějších slov je „názor“ (objevuje se 273krát). V 50 případech jde o spojení „dle mého názoru“. Jen v malém počtu se slovo názor pojí k jiné osobě než k Miloši Zemanovi. Jde o jiný způsob, jak sdělit „myslím si“ (140krát), ale vnímáme jej jako objektivnější.

Velmi používané ve zkoumaném vzorku je také „samozřejmě“ (240krát), které používá ve spojení se zájmenem „já“ nebo s podstatným jménem „prezident“, většinou se samozřejmě pojí k větám, ve kterých vypráví, co udělal nebo co se chystá udělat. Samozřejmě používá i v argumentování, snaží se tím vzbudit dojem, že to, co říká, jsou neoddiskutovatelná fakta.

Slovo „osobnost“ (58krát) má v jeho projevech výhradně pozitivní konotaci. Používá ho, když chce někoho pochválit (ve Vaší osobnosti vidím záruku dobré spolupráce s akademickou obcí). Mnohdy se pojí s přívlastkem „důvěryhodný“ či „vynikající“.

Frekventované je používání slova „odborník“ (47krát) či „odborný“ (34krát). „Odborníci“ jsou často přívlastkem neshodným k předmětu či podmětu „vláda“, ve většině případů tuto dvojici slov doplňuje ještě přívlastek shodný „nestraničká“. Nestraničká vláda odborníků je prezidentem označována vlada Jiřího Rusnoka.

Tabulka č.1: Slova obecnosti

	Frekvence výskytu
každý	247
mnoho	121
všichni	107
celý	98
Plný	29
tisíce	24
řady	13
miliony	6
široký	5
masy	0

Zdroj: Prezidentské projevy Miloše Zemana, vlastní zpracování

Často používá slova, která jsme si řadili do kategorie obecnosti, jako jsou například slova „každý“ (247krát), „všichni“ (107krát), „celý“ (98krát). Narazili bychom na výrazy jako „každý z nás“, „každý ze zaměstnanců“, „každý z vás někdy...“. Tato spojení se snaží vyvolat pocit obecné platnosti. Miloš Zeman často pro navozování tohoto pocitu používá spojení typu „všichni se shodneme“ či „všichni byste se mnou souhlasili..“.

Tabulka č. 2: Slova blízkosti

	Frekvence výskytu
my	62
náš	21

Zdroj: Prezidentské projevy Miloše Zemana, vlastní zpracování

Ze slov naznačující blízkost se nejvíce objevují „my“ (62krát), „náš“ (21krát), ty se ale nevyskytují tak frekventovaně jako „já“ (633krát). Nemůžeme tedy hovořit o nadužívání slov blízkosti.

Tabulka č. 3: Slova důležitosti

	Frekvence výskytu
důležitý	121
velký	120
základní	69
silný	58
historický	23
čelní	3
klíčový	3
fundamentální	0
bezprecedentní	0

Zdroj: Prezidentské projevy Miloše Zemana, vlastní zpracování

Důležitost zdůrazňuje nejčastěji výrazy „důležitý“ (121krát), velký (120krát), základní (69krát) či silný (58krát). „Důležitá“ jsou „témata“, „úkoly“, „body“

a „problémy”, slovo „důležitý” také znásobuje spojením s „pro nás”. Důležitost se tímto mísí i s blízkostí.

Tabulka č. 4: Slova správnosti

	Frekvence výskytu
konkrétní	102
skutečný	93
výsledek	31
zdroj	24
důkaz	15
příčina	9
ukazatel	4
kritérium	4
měřítko	0

Zdroj: Prezidentské projevy Miloše Zemana, vlastní zpracování

Častý je výskyt slov správnosti. 102krát se vyskytuje slovo „konkrétní”, které se nejčastěji pojí k činům, krokům, výsledkům a problémům. Mluví se tímto slovem často snaží zdůraznit, že prezentuje fakta nikoliv sliby a domněnky.

Tabulka č. 5: Slova pokroku a trvání

	Frekvence výskytu
rozvoj	37
pokrok	4
progresivní	2
pokrokovost	0

Tabulka č. 6: Slova nutnosti

	Frekvence výskytu
cesta	28
úkol	13
nutnost	0
důsledek	0

Zdroj: Prezidentské projevy Miloše Zemana, vlastní zpracování

Tabulka č. 7: Slova koherence

	Frekvence výskytu
integrovat	8
spojitý	2
soudržný	0
homogenní	0
uspořádaný	0
pevný	0
svazek	0
identita	0
scelovat	0
harmonické	0
organické	0

Zdroj: Prezidentské projevy Miloše Zemana, vlastní zpracování

Nemůžeme hovořit o nadužívání slov pokroku a trvání. Slovo „rozvoj“ se objevuje pouze 37krát, „pokrok“ čtyřikrát a „progresivní“ dvakrát.. „Pokrokovost“ se nevyskytuje vůbec. Stejně tak bychom ve zkoumaném vzorku neobjevili slova koherence a nutnosti.

Frekventovaně užívá výrazů odborných z ekonomického diskursu, domácího či cizího původu, například antitalent, publikovat, fenomén, média, minimálně, kontakt, progresivní apod.

Cizích slov používá minimálně, pouze některé výrazy z ekonomického diskursu...*...byla diskuze o takzvaných brownfieldech. Tedy u využití dosavadní industriální architektury a její transformaci pro novodobé účely.*⁴⁶ Na univerzitách cizí slova používá častěji, stejně jako při promluvách v Parlamentu. Používá výrazy především z angličtiny (greenfield, splendid isolation) a latiny (dramatis persone, dixi et salvavi animam meam).

Ve zkoumaných projevech se nezdá objevují slova z obecné češtiny (táta, akorát, facka, voňavka), expresivní výrazy (naplácal, makat, natřásat si peříčka,

⁴⁶ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky na tiskové konferenci při ukončení návštěvy Moravskoslezského kraje. *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/658.shtml>

nenadžranost, aby na sebe politici neštékali, otloukánek), hanlivá slova (fouňové, povaleč, blbec) a okrajově i vulgarismy (idiot). Obecnou češtinou se snaží přiblížit svým příznivcům, jedná se o onu „lidovost“, kterou voliči označovali u Miloše Zemana jako kladnou vlastnost. U expresivních slov a vulgarismů se jedná o stejný jev, navíc slouží k zdůraznění argumentů emocemi.

Ve zkoumaných projevech se objevují i slova, která Miloš Zeman sám vytvořil, například derivací vzniklo slovo „nabrífován“. *„Můžete říci, že totéž může platit i o ministři, který samozřejmě musí být předem nabrífován. Ale kým nabrífován? No, právě tím odborným náměstkem, který odpovídá za danou konkrétní problematiku.“*⁴⁷ Toto slovo používá ve smyslu zasvěcen do tématu, vzniklo odvozením od slova brífink.

5.4. Figury a tropy

Miloš Zeman nepoužívá složitá metaforická a metonymická přirovnání, používá jazykové prostředky, které jsou srozumitelné a jednoduše představitelné. *„Kolečko se nám polámalo. A je potřeba ho dát spravit a je potřeba se naučit hospodařit. Teď je otázka, kdo ho spraví. Celá řada politiků Vám teď ve volební kampani bude tvrdit, že to kolečko spraví oni.“*⁴⁸ Kolečko se nám polámalo je metonymické přirovnání k špatnému stavu politické scény.

Ve zkoumaných textech najdeme i emfatické řečnické prostředky, které slouží ke gradaci projevu a ke vzbuzení emocí. Jsou to prostředky nesoucí znak spontánnosti. Jedná se například o řečnickou otázku, která je v některých případech doplněna i řečnickou odpovědí. *„Ptejte se, mluvíme-li o dolních deseti miliónech občanů, kdo si tolik vydělává? Jak říkal jeden z politiků, kdo z Vás to má? A zjistíte, že z těch dolních deseti miliónů to nemá téměř nikdo.“*⁴⁹ Ve spojení s opakování zájmena „kdo“ projev získává na dynamičnosti a vyzdvihuje se tím důležitost sdělení.

⁴⁷ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/619.shtml>

⁴⁸ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky během setkání s občany Hodonína. *Pražský hrad* [online]. 2013 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/429.shtml>

⁴⁹ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky během setkání s občany Blanska. *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/670.shtml>

Sugestivní řečnické prostředky užívá Miloš Zeman k podněcování a umocňování posluchačovy pozornosti. Opakováním slov zdůrazňuje část projevu, kterou si mají posluchači zapamatovat. „*To je otázka hrdosti. Hrdosti na vlastní vlajku s rudým sluncem. Bohužel ta hrdost jim už nepomohla.*”⁵⁰

Z názorných řečnických prostředků jsou nejvíce zastoupena přirovnání, Vyjadřuje nejčastěji hodnocení podobnosti vztahu mezi dvěma jednotkami, také značí postoje či intenzifikaci. Miloš Zeman používá přirovnání nezřídka k zdůraznění ironie „*...takže je to tak trochu jako bojovat jako japonští vojáci v džungli po ukončení druhé světové války.*”⁵¹

Mezi další názorné řečnické prostředky charakterizující analyzované projevy patří ironie a sarkasmus. „*dovolte, abych se Vám představil. Jsem diktátor, ruský agent a ničitel parlamentní demokracie v České republice.*”⁵² Miloš Zeman se prezentuje jako člověk se smyslem pro humor, kromě ironických a sarkastických poznámek, deklaruje tuto jeho vlastnost anekdotami. Aby demonstroval, že se umí zasmát i sám sobě, zařazuje do svých projevů i vtipy zesměšňující Miloše Zemana.

„*A protože bych měl jít příkladem, místo patetických slov mi dovolte, abych Vám, starším i mladším, na závěr řekl jednu anekdotu - Václav Klaus a Miloš Zeman přijdou do pekla, uznejte, že to krásně začíná, a v pekle sedí na trůně ďábel a jako první před ďáblův trůn předstupuje Václav Klaus a ďábel říká: „Václave Klausí, máš mnoho mnoho hříchů“ a v tom okamžiku se vedle ďáblova trůnu zjeví odporná, šedivá, stará, vrásčitá babice se čtyřmi bradami, s osmnácti bradavicemi, tlustá a nevhledná a ďábel pokračuje: „Máš velmi mnoho hříchů, a proto tě odsuzuji k tomu, abys po celou dobu svého nekonečného pobytu v pekle kopuloval s touto babicí.“ Babice Václava Klause popadne a zmizí s ním v hlubinách pekla. Jako druhý předstupuji před ďáblův trůn já, vedle ďáblova trůnu se zjeví Claudie Schiffer a ďábel říká: „Claudie Schiffer, máš mnoho mnoho hříchů...”*”⁵³

⁵⁰ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky během setkání s představiteli města Židlochovice. *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/671.shtml>

⁵¹ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky během setkání s představiteli města Židlochovice. *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/671.shtml>

⁵²ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky na Podnikatelské fakultě Vysokého učení technického v Brně. *Pražský hrad* [online]. 2013 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/425.shtml>

⁵³ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky při setkání s občany Fulneku. *Pražský hrad* [online]. 2013 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/452.shtml>

Projevy současné hlavy státu vystihují i časté parenteze – vsuvky. Jedná se především o důležité lexikální kontaktní prostředky. Nejčastější vsuvkou je „jak dobře víte“ (28 krát).

Častá je také antonomázie, kdy místo potřebujeme více slušných podnikatelů, říká „potřebujeme více Tomášů Baťů“ a místo „potřebujeme méně podnikatelů, kteří kradou“, prohlašuje „potřebujeme méně kožených podnikatelů.“

Často se v projevech objevují výpovědi, kdy řečník předstírá, že nějaký fakt vynechává, čímž na něj naopak upozorňuje. Jedná se o paralepsi. „*Je to můj oblíbený projekt, ale nelekejte se, nebudu Vám ho vnucovat*“ a po několika větách na něj upozorní opětovně. „*Já Vás nebudu obtěžovat svým lobováním za tento vodní koridor do doby, než bude tato studie proveditelnosti hotová.*“⁵⁴

5.5. Argumentace a užití persvazivní a manipulativní techniky

V této kapitole jsou představeny techniky pro přesvědčování a manipulaci, které užívá Miloš Zeman ve svých projevech. V práci jsou představeny pouze nejčastější typy argumentování a technik, které ve svých promluvách realizuje, a to z důvodu rozsahu práce. Záměrně nebyla rozdělena kapitola na persvazivní a manipulativní techniky, protože, jak bylo naznačeno v teoretické části, hranice mezi nimi je mnohdy tenká. Stejně tak nebyla vyčleněna argumentace zvlášť, jelikož argumentace patří pod persvazivní a manipulativní techniky.

V analyzovaném vzorku projevů mluvčí dává velký důraz na fakta, logiku vlastního úsudku a objektivitu. Přestože neuvádí složitou květnatou mluvu, snaží se působit vzdělaně a vzbuzovat odbornost. „*Míra fluktuace je celkově v ALTĚ 5% a tady v Kuřimi jsem slyšel dokonce 1%. Když jsou lidé se svojí prací nespokojení, odcházejí a míra fluktuace je vysoká. Když jsou spokojení, zůstávají a cítí se být spoluvůdci úspěchu svého podniku.*“⁵⁵ Argumentace čísly je pro Miloše Zemana typická. Čísly argumentuje nejčastěji ve spojitosti s mírou nezaměstnanosti a průměrnou mzdou. Předkládání

⁵⁴ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky při Prvním plenárním jednání setkání V4. *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/678.shtml>

⁵⁵ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky během setkání se zaměstnanci podniku TOS Kuřim. *Pražský hrad* [online]. 2013 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/678.shtml>

konkrétních dat a čísel je persvazivní technika, která dodává řečníkovi na hodnověrnosti, ačkoliv si nikdo z přítomných nemůže ověřit, jestli říká pravdu.

V kontextu k životu Miloše Zemana není důraz na statistická čísla ničím překvapivým. Vystudoval střední ekonomickou školu, a poté Národohospodářskou fakultu Vysoké školy ekonomické. Před svou politickou kariérou a v jejích začátcích se zabýval futurologií a prognostikou.

Miloš Zeman důvěryhodnost svých projevů podtrhuje citáty slavných osobností, které mají zdůraznit pravdivost jeho slov. Jedná se o persvazivní metodu, při které lidský mozek označí výrok za pravdivý, protože si vyhodnotí, že „renomovaným osobnostem“ lze důvěřovat. „*Jak dobře víte, zastával jsem názor, který kdysi veřejně vyjádřil Václav Havel známým výrokem: „Prezident není automat na podpisy.“*⁵⁶. Nejčastěji se odvolává na Tomáše Baťu (50krát), Tomáše G. Masaryka (39krát) a Churchilla (13krát).

V citacích se nezdá dopouštět nepřesností. Celkem sedmkrát ve svých projevech citoval Baťův výrok: „Neříkej, že to nejde, říkej, že to neumíš.“. Ve skutečnosti ale Baťa prohlásil: „Neříkej, že to nejde, řekni, že to zatím neumíš“. Vypuštěním slovíčka „zatím“ se zcela mění obsah sdělení. V případě, že by se jednalo o záměrné vypuštění slova, nejednalo by se už o persvazivní techniku, ale o manipulaci.

Miloš Zeman je schopný řečník a manipulátor. Je si vědom, že některé věci nemůže explicitně na veřejnosti deklarovat, proto volí takovou strukturu projevu a slova, aby veřejnost pochopila ilokuci sdělení, ale on ji nemusel přímo vyslovit.

Například před parlamentními volbami často zdůrazňuje, že nepropaguje žádnou politickou stranu a že v žádném projevu nezmínil jméno jediné politické strany. Je to reakce na některé kritické hlasy politiků. A také fakt, že na billboardu Strany práv občanů ZEMANOVCI (SPOZ) se objevilo „Já dám hlas Zemanovcům a vy?“ s podobiznou Miloše Zemana. „...i když pravicoví komentátoři tvrdí, že tady provádím agitaci pro jednu politickou stranu, pan hejtman, který mě celou dobu doprovází, může potvrdit, že jsem z úst během všech svých vystoupení ani jednou nevypustil jméno žádné politické strany, tedy ani té strany, kterou jako svobodný občan hodlám volit.“⁵⁷

⁵⁶ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky při tiskové konferenci s Marcelem Chládkem, ministrem školství, mládeže a tělovýchovy. *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/666.shtml>

⁵⁷ ZEMAN, Miloš. Setkání prezidenta republiky s občany města Kroměříže. *Pražský hrad* [online]. 2013 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/406.shtml>

V projevech při návštěvách krajů nezmiňuje SPOZ ani explicitně neříká, koho by měli volit. Pravidelně ale vyzdvihuje úspěchy Rusnokovy vlády, jejíž členové pocházejí z řad SPOZ. „*Nu a teď máte ministra zemědělství, který rozumí zemědělství, ministra průmyslu, který rozumí průmyslu, či ministra dopravy, který rozumí dopravě.*”⁵⁸

Především chválí v projevech ministra zemědělství za to, že po dlouhé době máme ministra zemědělství, který rozezná žito od pšenice. V závěru projevů pak pouze vybízí občany, aby šli k volbám a kroužkovali lidi, kterým věří a něco za sebou mají. Ilokuce výpovědi je, přesvědčení lidí, že Rusnokovi lidé jsou ti, kterým máme věřit, tudíž ti, které bychom měli volit. S touto persvazivní technikou se setkáváme napříč Zemanových projevů.

Projevy Miloše Zemana jsou charakteristické některými eristickými taktikami, které používá pro manipulaci. Setkáváme se například s technikou „ano, ale”. Objevují se zde formulace typu „námitku chápu, nicméně” či „rozumím námitkám, pouze namítám”, rovněž po slově „souhlasím” často přichází slůvko „ale”: „*naprosto souhlasím s tím, že pravda a láska má zvítězit nad lží a nenávisť, ale ptejme se, kdo bude určovat, co je to pravda a co je to láska.*”⁵⁹

Často argumentuje přenášením současnosti na historii, a to například v případě tzv. „zelených fanatiků”. „*Jakub Krčín z Jelčan a Sedlčan vybudoval vodní dílo, jehož retenční kapacita je větší než retenční kapacita vltavské kaskády, nehledě na to, že je to dílo, které je atraktivní pro cestovní ruch. Kdyby tehdy v rožmberském panství vládla Strana zelených, měli jsme tam útulné mokřady se spoustou komárů a žádné vodní dílo by nevzniklo, protože by je zelení označili za megalomanský projekt.*” Jedná se o argumentaci analogickou, kdy srovnává jednu situaci s druhou. Tuto argumentaci bychom ale označili za chybnou, protože nelze srovnávat situaci ve 21. století ze situací v 16. století.

⁵⁸ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky při setkání s občany v Ústí nad Orlicí. *Pražský hrad* [online]. 2013 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/421.shtml>

⁵⁹ ZEMAN, Miloš. Tisková konference prezidenta republiky k předčasným volbám. *Pražský hrad* [online]. 2013 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/392.shtml>

Miloš Zeman se dopouští útoků na své „protivníky“, kterými jsou často novináři, či politici. Důvěryhodnost novinářů se snaží snížit ponižováním a útočením na jejich inteligenci. „*Dosud jsem se domníval, že čeští novináři umí počítat do šedesáti.*”⁶⁰

Útočí také na politiky připomínáním veřejně známých afér. „*Na rozdíl od Kateřiny Jacques již dokonce vím, co je to biomasa.*”⁶¹

Přes nevědomost Kateřiny Jacques kritizuje Miloš Zeman implicitně Stranu zelených. „*Jsem toho názoru, že Šumavu se pokusili zničit zelení fanatici. Úmyslně říkám zelení fanatici, nikoli ekologičtí fanatici, protože ekologové alespoň vědí, co to je biomasa, alespoň doufám, že to vědí.*”

Výrazem „na rozdíl od” se snaží dokázat svou schopnost, znalost, kultivovanost či upřímnost. „*nebudu na rozdíl od některých jiných politiků předstírat všeználkovství a poctivě Vám řeknu, že něčemu nerozumím.*”⁶² Tento obrat se většinou nese s poukazováním na „špatné” chování ostatních či na nedostatek jejich inteligence. Ale také se snaží dokázat, že Miloš Zeman je lepší než ostatní, že se snaží poslouchat občany, že je lidový. K tomu na setkání s občany využívá neoblíbenost politiků, pokouší se od nich distancovat. „*Někteří poslanci jsou nechápaví a že některé myšlenky je třeba dvakrát až třikrát opakovat, což jsem učinil. Na druhé straně nepředpokládám nechápavost u občanů nejlepšího místa pro život, a proto Vám chci nabídnout, abyste si program našeho dnešního setkání udělali sami Vašimi otázkami, Vašimi názory, Vašimi náměty.*”⁶³

Ve svých projevech často zmiňuje, že nemá rád, když politici říkají „obyčejní lidé”. Tvrdí, že nikdo není obyčejný, proto dělí občany na normální a za „duševně nenormální“ označuje politiky. „*To jsou ony tři základní funkce, které má prezident plnit. Být v neustálém kontaktu s občany, nemyslet si, že je pánbůh, že je nadčlověk, neříkat mám sako z Francie, tohle je mimochodem konfekce, kalhoty z Itálie, boty z Anglie, kdo z Vás to má? Neříkat lidem obyčejní lidé, protože nikdo z nás není obyčejný, každý z nás*

⁶⁰ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky při setkání s občany v Příbrami. *Pražský hrad* [online]. 2013 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/456.shtml>

⁶¹ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky během návštěvy společnosti Farmtec. *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/513.shtml>

⁶² ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky se zastupiteli Královéhradeckého kraje. *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/700.shtml>

⁶³ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky během setkání s občany Písku. *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/505.shtml>

je nějakým způsobem neobyčejným, ale snažit se o to, abychom s lidmi mluvili, nikoli papalášským jazykem – „Já jsem byl zvolen, kdo z Vás to má?“ – a snažit se vnímat skutečné potřeby duševně normálních lidí.”⁶⁴

5.6. Témata

Miloš Zeman zná své voliče, ví, jak k nim má hovořit, a co je nejmóce tíží, a podle toho vybírá témata, o kterých ve svých projevech hovoří. Často zmiňuje, že chce svými projevy provokovat, proto dle jeho slov říká, co se ne všem líbí. *„A teď mi dovolte, abych řekl něco, co pokládám za poněkud provokativní a s čím mnozí z Vás nebudou souhlasit, ale my si vyměňujeme názory právě proto, abychom se tak trochu provokovali, trochu inspirovali, a proto jsem tady i já.”⁶⁵*

5.6.1. Dlouhodobá témata

Největším tématem Miloše Zemana je nezaměstnanost. O té se zmiňuje v projevech 135krát. O nezaměstnanosti mluví především při setkání s občany.

„Nezaměstnanost, která se na Kutnohorsku pohybuje kolem necelých 10 %, není jenom problém nezaměstnaných, je to i problém lidí, kteří se bojí, že o práci přijdou a v tomto smyslu se týká daleko vyššího procenta obyvatel, než jenom nezaměstnaných.”⁶⁶

Při setkání se zaměstnanci podniků hovoří o průměrné mzdě. Často se zmiňuje o tom, že na průměrnou mzdu ani většina zaměstnanců nedosáhne. *„V programu jsem si přečetl, že je zde 5 000 zaměstnanců, a co mě zvláště zaujalo – že průměrná mzda je třicet tisíc korun. Může prosím zdvihnout ruku ten, kdo má třicet tisíc korun? Bud' se ostýcháte, nebo je ta průměrná mzda trošičku nižší, nebo se do ní případně započítávají i mzdy špičkových manažerů, to tak v životě bývá.”⁶⁷*

⁶⁴ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky na Univerzitě Hradec Králové. In: *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/548.shtml>

⁶⁵ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky s představiteli města Liberce. In: *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/588.shtml>

⁶⁶ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky při setkání s občany Kutné Hory. In: *Pražský hrad* [online]. 2013 [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/464>

⁶⁷ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky při setkání se zaměstnanci Severočeských dolů v Bílině. In: *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/471.shtml>

Nejen v souvislosti s nezaměstnaností a průměrnou mzdou hovoří o tom, jak podporuje české firmy v zahraničí. „*Jak vidíte, nosím po úrazu kolena hůlku, ale to mně neubírá na energii, abych nebyl i nadále neplaceným agentem Tatrovky všude, kam přijedu. Ted' jsem se nedávno vrátil z Číny. Čína je obrovský trh, kde se Vaše automobily mohou uplatnit. Věřím, že až se uklidní situace na Ukrajině, tak pojedu i do Ruska a budu velice rád, když mě zástupci Tatrovky budou doprovázet.*”⁶⁸ Velká část projevů Miloše Zemana se zabývá tím, co vše udělal, do parlamentních voleb hovoří o úspěšné Rusnokově vládě a odstranění Miroslava Kalouska (více kapitola Aktuální témata), poté především o úspěších v propagaci českých firem.

Miloš Zeman je známý pro svůj ne příliš pozitivní vztah k českým novinářům a médiím, v některých projevech říká, že je přímo nenávidí. V projevech najdeme celkem 95 zmínek. Většinou se jedná o negativní komentáře, či ironické poznámky na adresu médií a žurnalistů „*Za třetí ostrov negativní deviace pak pokládám podstatnou část českých médií. Tu část, která se zaměřuje na vymývání mozků, na mediální masáž a na manipulaci veřejným míněním. Tu část, jejíž představitelé vynikají pozoruhodnou kombinací minimálních znalostí a maximálního sebevědomí. Upovídání komentátorů, kteří píšou o všem a nerozumějí ničemu, mi připomínají Čapkovu definici literárního kritika jako člověka, který radí spisovateli, jak by on napsal knihu, kdyby to uměl.*”⁶⁹

To není nic překvapivého, jeho nepříznivý vztah k novinářům je obecně známý, o českých novinářích se nepříznivě vyjadřuje i ve svých knihách.

„*Za celý svůj život jsem se nasetkal s blbějším a závistivějším stvořením, než je český novinář,*”⁷⁰ píše v knize Vzestup a pád české sociální demokracie Miloš Zeman v roce 2006.

I ve zkoumaných projevech se k českým novinářům nevyjadřuje jinak, spíše se jeho nenávist stupňuje, novináři jsou označováni jako „*největší nepřátelé lidstva*”. Nejmenší sympatie projevuje k politickým komentátorům „*Jeden neinformovaný*

⁶⁸ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky při setkání se zaměstnanci Tatra Trucks a.s.. In: *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/656.shtml>

⁶⁹ ZEMAN, Miloš. Inaugurační projev prezidenta republiky Miloše Zemana. *Pražský hrad* [online]. 2013 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/344.shtml>

⁷⁰ ZEMAN, Miloš. *Vzestup a pád české sociální demokracie*. 1. vyd. Praha: Andrej Šťastný, 2006. s. 58

komentátor (upřímně řečeno slovo neinformovaný komentátor je pleonasmus, protože každý komentátor je neinformovaný) v jistém deníku napsal”⁷¹

Nejčastěji je kritizuje za to, že se nevyznají v oblasti, o které píší. „...jeden den píší o tryskových stíhačkách, druhý den o situaci na Ukrajině, třetí den o sklizni obilí, čtvrtý den, to není anekdota, to jsem teď nedávno četl od téhož autora, se zabýval barokním zámekem Kuks a dával cenné rady, jak se má tento barokní zámek rekonstruovat.”⁷² Novináři podle něj píší jen o katastrofách a o tom, co lidi ve skutečnosti nezajímá.

Miloš Zeman označuje české novináře za neprofesionály a lháře, váží si pouze zahraničních novinářů. „A citoval jsem svoji zkušenost se západními mediemi, která profesionální, na rozdíl od českých novinářů, skutečně jsou.”⁷³ I tento postoj je vysledovatelný do minulosti, už v roce 2005 píše ve své knize *Jak jsem se mýlil v politice*: „Za prvé, hovořím o českých novinářích, nikoli o novinářích obecně. Novinář je úctyhodná profese, stejně jako je úctyhodnou profesí chirurg. Umírá-li konkrétnímu chirurgovi množství pacientů na operačním stole, nebudete kritizovat chirurgii ani chirurgii obecně, ale konkrétního chirurga. Setkal jsem se s množstvím zahraničních novinářů a nemohu si stěžovat na jejich profesionální přístup.”⁷⁴ Zároveň zdůrazňuje, že se to týká pouze českých současných novinářů, nikoliv prvorepublikových, kterých si váží. Jeho kritika se netýká ani sportovních novinářů a novinářů píšící zprávy, pouze novinářů, kteří komentují politiku.

Na druhou stranu rád upozorňuje na výroky politických komentátorů, které podporují jeho argumenty. „Ostatně jeden novinář správně napsal. Kdyby Zeman přivezl z Číny zlatý poklad, tak na prvních stránkách novin vyjde článek o tom, že má ošoupané boty.”⁷⁵

⁷¹ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky v Senátu Parlamentu České republiky. *Pražský hrad* [online]. 2013 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/390.shtml>

⁷² ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky během návštěvy Jaderné elektrárny Temelín. *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/512.shtml>

⁷³ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky na tiskové konferenci při ukončení návštěvy Moravskoslezského kraje. *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/658.shtml>

⁷⁴ ZEMAN, Miloš. *Vzestup a pád české sociální demokracie*. 1. vyd. Praha: Andrej Šťastný, 2006. s. 59

⁷⁵ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky při setkání se členy rady a zastupitelstva Moravskoslezského kraje. *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/652.shtml>

Podle novinářky Silvie Lauder hlava státu odměňuje k němu konformní, ba přímo obdivná média poskytováním exkluzivních informací. Miloš Zeman sám potvrdil Haló novinám, že vzhledem k „rozumnému postoji komunistického klubu při hlasování o Rusnokově vládě“ jim poskytuje informaci jako první.⁷⁶ Silvie Lauder tvrdí, že tím popírá sám sebe. „*Tuzemská média kritizoval za lenost, povrchnost či nedostatek erudice – známé idioty nedávno vystřídali „novinářští blbecci“.* Zároveň však svou přízní poctil dvě média, která reprezentují všechny novinářské nedostatky v mimořádně koncentrované podobě.“⁷⁷ Parlamentní listy byly podle Lauder opakovaně usvědčeny z toho, že zprávami nejen manipulují, a dokonce si je vymýšlejí.

Miloš Zeman se ve svých projevech negativně vyjadřuje o pražském prostředí. Ať už hovoří o tzv. „pražské kavárně“ a „kavárenských povalečích“, nebo o pražských vysokých školách „*Na pražských vysokých školách, zdůrazňuji pouze pražských, pro Vás to jistě neplatí, se vykládá jeden vtip: Člověk, který něčemu opravdu rozumí, to opravdu dělá, člověk, který rozumí málo, o tom píše a člověk, který tomu nerozumí vůbec, to učí. Jsem přesvědčen, pane rektore, že tato anekdota může být omezena pouze na pražské vysoké školy*“⁷⁸ V projevu při setkání s občany Krnova 11. 11. 2014, Miloš Zeman dokonce označuje Krnov za větší symbol ČR, než je celá Praha dohromady. „*Vaše město, a právě tato města, nikoli Praha a pražská kavárna, jsou sůl země.*“⁷⁹ V kontextu k jeho osobnosti je třeba si uvědomit, že Miloš Zeman má v Praze jednu z procentuálně nejmenších voličských základů. V Praze jej volilo pouze 33,99 % voličů.

Dalším častým tématem jsou „*zelení fanatici*“, které viní Miloš Zeman, že se pokusili zničit Šumavu. „*Šumavě nebyl jenom datel tříprstý nebo tetřev hlušec, kteří ostatně tento park už dávno opustili, ale aby chráněným živočichem na Šumavě byl také člověk, tzn. obyvatelé šumavských obcí. A chci Vás ujistit, že jako prezident udělám vše pro to, aby zločiny ekologických nebo zelených fanaticů dále nepokračovaly.*“⁸⁰

⁷⁶ Rozhovor pro Haló noviny. *Pražský Hrad* [online]. 2013 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/388.shtml>

⁷⁷ LAUDER, Silvie. Zemanovi „novinářští blbecci“. *Respekt* [online]. 2013 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/c1-60655340-zemanovi-bdquo-novinarsti-blbeci-lldquo>

⁷⁸ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky při setkání se studenty na Vysoké škole podnikání. *Pražský hrad* [online]. 2013 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/448.shtml>

⁷⁹ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky při setkání s občany Krnova. *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/654.shtml>

⁸⁰ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta při setkání s občany Sušice. *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/572.shtml>

5.6.2. Aktuální témata

Do parlamentních voleb v roce 2013 je nosným tématem Nečasova vláda. Nečase zmiňuje ve svých projevech do 31.12. celkem 65krát, z toho pouze desetkrát po volbách. S tím souvisí i jméno místopředsedy TOP 09 Miroslava Kalouska, který se v projevech objevuje 39krát. „*Omluvil jsem se a omlouvám se za to, že jsem Vás připravil o potěšení mít ministrem financí Miroslava Kalouska, omlouvám se za to, že jsem Vás připravil o radost mít ministrem zahraničí Karla Schwarzenberga, mohli jste mít dokonce, nebýt zločince na Hradě, i první premiérku Miroslavu Němcovou.*”⁸¹ Miroslava Němcová se objevuje v jeho projevech sedmnáctkrát a jméno Karla Schwarzenberga třináctkrát. Zároveň v projevech chválí Rusnokovu vládu, jméno premiéra Rusnoka se v projevech objevuje 42krát.

Po parlamentních volbách v projevech Miloše Zemana často zaznívá téma ostravsko-karvinských dolů, které vlastní New World Resources (podílník Zdeněk Bakala). V projevech často zmiňuje tzv. „kožené”⁸² podnikatele, kterým je právě podle Miloše Zemana Zdeněk Bakala. Zdeněk Bakala je připodobňován k Viktoru Koženému: „*...uvědomte si, že za těch pětadvacet let se mnohé změnilo k pozitivnímu, že jdeme po stoupající cestě, na které jsou některé zbytečné kameny, tu Viktor Kožený, tu Zdeněk Bakala.*”⁸³ Bakalu kritizuje za to, že OKD vyplatilo odstupné generálnímu řediteli Becka ve výši 300 milion korun (Milošem Zemanem často zmiňovaný tzv. zlatý padák⁸⁴), ale zároveň snižuje platy zaměstnancům.

Protiklad k podnikatelům typu „kožených”, jsou podle Miloše Zemana „baťovští” podnikatelé, které nazývá také srdcaři. „*Víte, když pracujete v jakékoli firmě, tak na ni*

⁸¹ ZEMAN, Miloš. Setkání prezidenta republiky s občany města Kroměříže. *Pražský hrad* [online]. 2013 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/406.shtml>

⁸² Odkazuje tímto na Viktora Koženého, irského občana českého původu, na kterého je vydán mezinárodní zatykač. Bývá přezdíván „pirát z Prahy“. V Česku je stíhán kvůli operacím z let 1995 – 1997, při kterých spolu s Borisem Vostrým připravil o majetek akcionáře Harvardského průmyslového holdingu.

⁸³ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky na konferenci „25 let svobodného podnikání“. *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/661.shtml>

⁸⁴ ustanovení v manažerských nebo jiných smlouvách řídících pracovníků, které jim zajišťují relativně vysoké nároky v případě odvolání z funkce

musíte být hrdí a musíte být srdcaři, a když to neděláte srdcem, ale peněženkou, tak snadno zkrachujete, jako zkrachuje pan Bakala.”⁸⁵

Co se týče rozdělení na podnikatele typu „kožených” a „baťovských”, toto rozdělení používá už v roce 2005 v knize *Jak jsem se mýlil v politice*.

„Oficiální vládní politika o něco později tvrdila, že „potřebujeme více Kožených”. Já jsem namítal, že potřebujeme více Baťů.”⁸⁶

Poslední větší téma, které bychom mohli považovat za aktuální, je Islámský stát. Miloš Zeman už se v minulosti vyjadřoval proti muslimům. Na webu *christnet*⁸⁷ najdeme seznam výroků, které Miloš Zeman pronesl na adresu islámu, například 28. června 2011 pro MF DNES uvedl: *„Nevěřím, že jsou umírnění muslimové a radikální muslimové. Stejně jako nevěřím, že jsou jen umírnění a radikální komunisté. Jsou jen muslimové a komunisté.”* I ve zkoumaných projevech často vyzývá k boji proti radikálnímu islámu. *„Tímto společným nepřitelem euro-americké civilizaci je mezinárodní terorismus, jehož nejviditelnější formou je islámský fundamentalismus.”*⁸⁸ Tvrdí, že rasismus a antisemitismus vyplývá ze samotné podstaty islámu (více v kapitole Interpretace prezidentských projevů Miloše Zemana českými a zahraničními médii).

5.7. Interpretace prezidentských projevů Miloše Zemana českými a zahraničními médii

V této kapitole práce srovnává referování o vybraném prezidentském projevu Miloše Zemana v zahraničních médiích s referováním v českých médiích. Zahraniční média zaznamenala jen několik projevů českého prezidenta. Největší rozruch vzbudily dva projevy, a to projev na recepci při příležitosti Dne nezávislosti státu Izrael a projev prezidenta republiky při odhalení pamětní desky k 25. výročí události 17. listopadu 1989 na Albertově.

Vzhledem k tomu, že o projevu Miloše Zemana ze 17. listopadu zahraniční média referovala především v kontextu protestů, které se proti Miloši Zemanovi v Praze

⁸⁵ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky při setkání s občany Kopřivnice. *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/657.shtml>

⁸⁶ ZEMAN, Miloš. *Jak jsem se mýlil v politice*. 1. vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 2005. s. 130

⁸⁷ Výběr výroků Miloše Zemana na adresu islámu. 2014. *Christnet* [online]. [cit. 2015-05-06]. Dostupné z: <http://www.christnet.cz/zpravy/26413/vyber-vyroku-prezidenta-zemana-na-adresu-islamuru>

⁸⁸ ZEMAN, Miloš. Projev prezidenta republiky u příležitosti otevření výstavy o česko-srbské vojenské spolupráci. *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/543.shtml>

uskutečnily, a nikoliv že by reagovala na obsah projevu, práce se zaměřila pouze na první zmíněný projev. Ze zahraničních médií práce sleduje pouze anglicky píšící média. Z českých médií byla vybrána pouze důležitá celostátní média. Cílem bylo srovnání českých a zahraničních mediálních výstupů.

5.7.1. Obsah a kontext projevu Miloše Zemana na recepci při příležitosti Dne nezávislosti státu Izrael

Projev Miloše Zemana na recepci při příležitosti Dne nezávislosti státu Izrael 26. května 2014 vyvolal značnou pozornost českých a zahraničních médií. Tento projev (příloha č. 1) začíná slovy: „*Existuje termín, kterému se říká politická korektnost, a já tento termín považuji za eufemismus pro politickou zbabělost, proto mi dovolu, abych nebyl zbabělý.*”

V projevu připomíná zabití 200 křesťanských dívek islámskými extrémisty a atentát na židovské muzeum. Prohlašuje, že xenofobie, rasismus a antisemitismus plyne z ideologie islámu: „*Nenechám se uklidňovat prohlášeními, že se jedná pouze o malé okrajové skupiny, domnívám se naopak, že tato xenofobie a tento řekněme rasismus nebo antisemitismus vyplývá ze samé podstaty ideologie, o kterou se tyto fanatické skupiny opírají.*”

Argumentuje citáty z posvátných knih a ze statutu hnutí Hamás. Na to reagovaly arabské státy a žádaly omluvu. Miloš Zeman se omluvit odmítá, považoval by to za rouhání.

5.7.2. Zahraniční média

„*Česká republika chová ve svých politicích neobvyklé morální citění. Možná období nacismu a následně desítky let pod nadvládou Sovětského svazu, připravily úrodnou půdu pro nástup politiků, jako byl Václav Havel, a jako je nyní Miloš Zeman,*”⁸⁹ začíná článek s titulem „Český prezident pronesl smělý projev na podporu Izraele” Jona Gabriela píšící pro ricochet.com. Reaguje tím na projev Miloše Zemana na recepci při

⁸⁹ vlastní překlad z:

The Czech Republic breeds an uncommon moral vision in its politicians. Perhaps being an early victim of Nazi occupation followed by decades of Soviet domination created fertile soil for the likes of Václav Havel and now Miloš Zeman. GABRIEL, Jon. Czech President Delivers Bold Speech in Support of Israel. In: *Ricochet* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <https://ricochet.com/archives/czech-president-delivers-bold-speech-support-israel/>

příležitosti Dne nezávislosti státu Izrael. Projev vystihuje výrazem „smělý krok” a překládá části projevu Miloše Zemana, které komentuje pouze průvodními komentáři typu „Miloš Zeman také varoval posluchače před dalším nebezpečím pramenícím z islámu”.

„*Prezident Miloš Zeman pronesl úžasný projev o islámu, Izraeli a antisemitismu,*”⁹⁰ hlásal titulek článku od Daniela Greenfielda na webu losangeleského FrontPage Mag 2. června 2014. Podle autora Miloš Zeman „odvážně odsoudil kulturu islámského antisemitismu v pozadí bruselských útoků, zároveň neformálně komentoval vzrůstající trend islámského násilí s rasistickým podtextem.”⁹¹

Jerry Gordon z britského New English Review popisuje projev Miloše Zemana přívlastky „oslňující”, „prudký” a „odvážný”⁹². Tim Burton v článku na britském Broadside News vyzdvihuje Miloše Zemana, že je první západní lídr, který veřejně řekl, že islámská ideologie stojí za násilnými činy, jako byl útok na židovské muzeum v Bruselu.⁹³ Izraelské médium Times of Israel přichází s titulkem „*Český prezident: Radikální islám stojí za útokem v Izraeli.*”⁹⁴

13. června vydává Allgemeiner článek s titulkem „*Český prezident se odmítá omluvit za citaci z Koránu vyzývající muslimy k zabíjení židů*”⁹⁵. Autor, Joshua Levitt,

⁹⁰ Vlastní překlad z: Milos Zeman, the President of the Czech Republic courageously condemned the culture of Islamic anti-Semitism behind the Brussels attack as well as commenting in an informed fashion on the larger trend of Islamic Supremacist violence. GREENFIELD, Daniel. Czech President Milos Zeman Gives Amazing Speech about Islam, Israel and Anti-Semitism. In: *Frontpage Mag* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.frontpagemag.com/2014/dgreenfield/czech-president-milos-zeman-gives-amazing-speech-about-islam-and-anti-semitism/>

⁹¹ Vlastní překlad z: Milos Zeman, the President of the Czech Republic courageously condemned the culture of Islamic anti-Semitism behind the Brussels attack as well as commenting in an informed fashion on the larger trend of Islamic Supremacist violence. GREENFIELD, Daniel. Czech President Milos Zeman Gives Amazing Speech about Islam, Israel and Anti-Semitism. In: *Frontpage Mag* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.frontpagemag.com/2014/dgreenfield/czech-president-milos-zeman-gives-amazing-speech-about-islam-and-anti-semitism/>

⁹² GORDON, Jerry. Czech President Zeman Tells OIC to “Go Jump in A Lake”. In: *New English Review* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: http://www.newenglishreview.org/blog_direct_link.cfm/blog_id/54482/Czech%2DPresident%2DZeman%2DTells%2DOIC%2Dto%2D%2DGo%2DJump%2Din%2DA%2DLake%2D

⁹³ BURTON, Tim. Czech president Miloš Zeman identifies Islamic ideology as root cause of international terrorism. In: *Broadside News* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://brennerbrief.com/czech-president-milos-zeman-identifies-islamic-ideology-root-cause-international-terrorism/>

⁹⁴ Czech president: Radical Islam behind Brussels attack. In: *The Israel Times* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.timesofisrael.com/czech-president-radical-islam-behind-brussels-attack/>

⁹⁵ LEVITT, Joshua. Czech President Zeman Refuses to Apologize for Quote From Koran Calling For Muslims to Kill Jews. In: *Algemeiner* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.algemeiner.com/2014/06/13/czech-president-zeman-refuses-to-apologize-for-quote-from-koran-calling-for-muslims-to-kill-jews/>

píše, že Miloš Zeman si stojí za svým projevem, který pronesl na izraelské ambasádě a odmítá odvolat, co řekl.

5.7.3. Česká média

Česká média přistupují k projevu Miloše Zemana kritičtěji. Zemanovy výroky zpochybňuje 6. června Jan Macháček v článku Zeman, Izrael a otázka zbabělosti, který vyšel v Respektu, častým vsouváním slova „prý“, například: „...protože on prý odmítá být zbabělý, tak korektní nebude“ či „Nemá prý smysl předstírat, že jde jen o malou skupinku extremistů.“⁹⁶ Podle Macháčka by „možná neškodilo trochu více jemnosti a espritu a méně hrubé síly a humpoláctví.“ Macháček tvrdí, že to působí dojmem, že Miloš Zeman více nesnáší Araby, než miluje Izrael. Zemana označuje za hrubiánského a hodnotí ho užíváním ironizujících výroků.

10. června média přichází se zprávou, že se Miloš Zeman za své výroky o islámu neomluví. Informují o tom všechna významná média v ČR. Zprávu přebírají s drobnými úpravami od ČTK. Titulky znějí: Zeman se za své výroky o islámu neomluví. Tvrdí, že by se rouhal. Na rozdíl od zahraničních médií neupozorňují v titulku, že by se měl omluvit za citování z Koránu, ale pouze za výroky o islámu.

12. června vychází komentář Jana Macháčka s titulkem „Zemanovy metamorfózy“, ve kterém rozebírá prezidentovo názorové zakotvení. „Konstanty tu jsou, ale spíše v samolibém a hrubiánském stylu než v názorovém zakotvení. A pak je tu jedna zřejmá stálice. Prezident nemá moc rád muslimy a Araby, což je o fous důležitější, než že miluje Izrael.“⁹⁷

13. června se objevuje na titulní straně lidových novin titulek „Saudové chystají odvetu za Zemana“⁹⁸, autor článku Břetislav Tureček začíná perex slovy, že Miloš Zeman urazil muslimy a může reagovat i sankcemi. Aktuálně.cz přichází s titulkem „Zemanova obchodní diplomacie: Miliardy z Arábie v ohrožení“⁹⁹. Aktuálně článkem informuje, že Saudská Arábie pohrozila Česku obchodními sankcemi kvůli prezidentovým

⁹⁶ MACHÁČEK, Jan. Zeman, Izrael a otázka zbabělosti. In: *Respekt* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/c1-62303690-zeman-izrael-a-otazka-zbabelosti>

⁹⁷ MACHÁČEK, Jan. Zemanovy metamorfózy. In: *Respekt* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://Respekt.iHNed.cz/audit-jana-machacka/c1-62336530-zemanovy-metamorfozy>

⁹⁸ TUREČEK, Břetislav. Saudové chystají odvetu za Zemana. *Lidové noviny*. 2014, roč. 27, č. 137. s. 1

⁹⁹ ŠRAJBROVÁ, Markéta. Zemanova obchodní diplomacie: Miliardy z Arábie v ohrožení. In: *Česká televize* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/par-zemanovych-slov-a-obchody-za-miliardy-jsou-v-nebezpeci/r~1f494f16f30911e3b2c6002590604f2e/>

protimuslmským výrokům. Ilokuce článku je informovat, že výroky Miloše Zemana by mohly poškodit Českou republiku. Ten samý den se objevuje na webu České televize titulek „*Sobotka odmítá zveličování slov Zemana o islámu, sankce prý nehrozí.*”,¹⁰⁰ kde slovíčko „prý” si může někdo intepretovat jako zpochybnění Sobotkova výroku. Na to navazuje v Českém rozhlase Plus moderátorka Barbora Tachecí, která uvádí rozhovor s Hynkem Kmoníčkem, hradním zahraničně politickým stratégem, slovy: „*Prezidentovy výroky na adresu islámu způsobily rozruch a mají šanci nám způsobit problémy.*”

17. června přichází ČTK se zprávou, že ministr zahraničí Lubomír Zaorálek bude řešit s arabskými diplomaty výroky Miloše Zemana. Deník přichází s neutrálním titulkem „Zaorálek bude s arabskými diplomaty řešit výroky Zemana o islámu”, Echo24 už sází na expresivnější podobu titulku „Zaorálek bude u Arabů žehlit Zemanovy výroky o islámu”, která už nám může naznačit, že autor titulku nesouhlasí se Zemanovy výroky.

Karel Orlický na serveru Neviditelný pes v článku z 18. června zastává opačný názor než jeho kolegové z jiných médií. „*Byl jsem přítomen prezidentovu projevu, ale neslyšel jsem, že by použil slovo „islám”. A tak to vypadá, že potrefená husa se ozvala.*”¹⁰¹

Bronislav Ostránský 22. června reaguje článkem „Boj muslimů s židy o Soudný den aneb Miloš Zeman mimo kontext”, ve kterém tvrdí, že čeští kritici islámu často náboženství zasazují do „*vlastních vizí světa, aniž by z jeho obsahu znali více než základní rysy.*”¹⁰² Podle autora Zemanovi uniká kontext, odkud dotyčný výrok pochází, a jaké je jeho místo v islámské tradici.

5.7.4. Srovnání

Česká média na rozdíl od zahraničních médií nevyzdvihují Zemanovu odvahu, ale možnost, že by svými slovy mohl poškodit Českou republiku. Česká média včetně zpravodajství volí rétoriku, která divákům naznačuje, že Miloš Zeman se nezachoval korektně. Čeští komentátoři tvrdí, že prezident Miloš Zeman nerozumí islámu a chová se

¹⁰⁰ Sobotka odmítá zveličování slov Zemana o islámu, sankce prý nehrozí. In: *Česká televize* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/276579-sobotka-odmita-zvelicovani-slov-zemana-o-islam-u-sankce-pry-nehrozi/>

¹⁰¹ ORLÍK, Karel. POLITIKA: Jeden muž s odvahou... In: *Český pozice* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/boj-muslimu-s-zidy-o-soudny-den-aneb-milos-zeman-mimo-kontext-p5b-/forum.aspx?c=A140617_143614_pozice-forum_lube

¹⁰² OSTRÁNSKÝ, Bronislav. Zeman, Izrael a otázka zbabělosti. In: *Český pozice* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/c1-62303690-zeman-izrael-a-otazka-zbabelosti>

hrubiánsky. Oproti tomu titulky zahraničních médií mají pozitivní konotaci, zahraniční komentátoři chválí českého prezidenta za odvahu, a za to, že si stojí za svým slovem.

Závěr

Bakalářská práce se věnovala analýze 256 projevů prezidenta Miloše Zemana, které pronesl za období od 8.3. 2013 do 31.12. 2014. Projevy byly analyzovány z hlediska struktury, délky vět, jazykových prostředků, persvazivních a manipulativních technik, argumentace a opakujících se témat. V závěru bylo srovnané referování českých médií o projevech Miloše Zemana s referováním v zahraničních médiích.

Výchozí teze předpokládala, že Miloš Zeman je profesionální řečník, který ovládá persvazivní a manipulativní techniky jazyka, zná své voliče a ví, která témata zajímají jeho příznivce. Byl vysloven předpoklad, že česká a zahraniční média budou interpretovat projevy Miloše Zemana odlišně. Tato teze byla analýzou potvrzena a odpověděla na otázku, jaké jsou typické znaky prezidentských projevů Miloše Zemana.

Logická výstavba projevů prokázala schopnosti Miloše Zemana jako profesionálního řečníka. Délka vět ukázala, že se projevy blíží odbornému stylu. Punc odbornosti podtrhuje i volená slovní zásoba, která čerpá z ekonomického diskursu, a značný důraz na čísla a fakta. Přesto prezident Miloš Zeman zachovává své projevy srozumitelné i pro veřejnost s nižším vzděláním.

Miloš Zeman nezdědka používá slova z obecné češtiny a k zdůraznění některých argumentů i expresivní výrazy, v projevech můžeme narazit i na vulgarismy. Na své příznivce díky tomu působí lidově, což je vlastnost, kterou voliči Miloše Zemana označovali ve volebních průzkumech jako klad.

Z použitých lexikálních jazykových prostředků se zde objevuje nadužívání slov obecnosti (každý, všichni), která Miloš Zeman využívá k přesvědčení publika o obecné platnosti svých výroků. Své názory a výroky nezdědka podporuje citováním renomovaných osobností. V argumentaci se Miloš Zeman opírá o statistické údaje (procenta nezaměstnanosti, průměrná mzda) a čísla. Dopouští se ale také eristických technik, především techniky „ano, ale“ a útočením na protivníky.

Kvantitativní a kvalitativní analýza ukázala, že Miloš Zeman ve svých projevech klade velký důraz na důležitost své osoby a svých činů, a to například nadužíváním slova „já“, které se často pojí se slovem „samozřejmě“, nebo užíváním spojení „dle mého názoru“.

Charakter prezidentských projevů výrazně ovlivňuje ekonomické vzdělání Miloše Zemana. Z předchozí politické kariéry si přenáší do prezidentských projevů nelibost vůči českým novinářům a kritiku pravicovým politikům.

V projevech často vyzdvihuje své aktivity v podpoře českých firem v zahraničí i u nás, o těchto aktivitách mluví nezřídka ve spojitosti s nezaměstnaností a průměrnou mzdou. Nezaměstnanost a průměrná mzda jsou hlavním tématem Miloše Zemana.

Pro publikum vykresluje svět, ve kterém se člověk lehce orientuje, vše je černobílé. Lidé jsou buďto dobří, nebo zlí. Podle Miloše Zemana jsou podnikatelé, kteří jsou buďto „srdcaři“ nebo „kožení“, jsou lidé normální (občané), nebo duševně nenormální (politici). Miloš Zeman se popisuje jako upřímný člověk, který se zajímá o to, co lidi trápí, oproti tomu novináře vykresluje jako lháře, kteří píšou jen o tom, co nikoho nezajímá a pravicové politiky jako lidi, kteří se o lidi nezajímají. Takový obraz světa je pro lidi lehce následovatelný.

Srovnávací analýza referování českých médií se zahraničními o projevech Miloše Zemana, kdy byl srovnán pohled médií na projev Miloše Zemana na recepci při příležitosti Dne nezávislosti Státu Izrael, potvrdila, že zahraniční média v této souvislosti psala o prezidentovi ČR pozitivněji než česká média, která ho především kritizovala. Zde bychom mohli vyslovit hypotézu, že by to mohl být důvod, proč Miloš Zeman pohrdá českými médii a váží si pouze médií zahraničních. Pro potvrzení této hypotézy by byla potřeba ale daleko komplexnější srovnávací analýza českých a zahraničních médií.

Summary

The thesis analysed 256 presidential speeches of Miloš Zeman he made during the period from 8.3. 2013 to 31.12. 2014. The author of the paper analysed the speeches in terms of structure, length of sentences, figures of speech used, vocabulary, argumentation, manipulative and persuasive techniques and recurring themes. At the end of the paper, the author also compared Czech media's interpretation of speeches with foreign media's interpretation.

The initial premise was that Miloš Zeman is a professional speaker who knows his supporters, their interests and problems. The author also supposed that Czech media would interpret the speeches differently from foreign media. This premise was confirmed. The thesis also revealed the specific features of presidential speeches of Miloš Zeman.

The logical structure of the text confirmed that he is a professional speaker. The length of sentences and usage of specific words showed that Miloš Zeman's speeches bear some characteristics of the scientific prose style. The „expert” appearance of the speeches is also supported by inclusion of vocabulary commonly used in economic discourse.

Miloš Zeman uses non-literary words of slang vocabulary, expressive words and vulgarism not only to highlight his arguments, but also for a folk effect that is popular among his supporters.

His argumentation leans on statistics like unemployment rate and average wage. He also promotes his opinion by quoting respected people, for example Tomáš Baťa and Tomáš G. Masaryk.

The quantitative and qualitative analysis revealed that Zeman's speeches are very self-centred. He is overusing the word „I” which is mostly connected with „certainly”. His main topics include his actions, unemployment, average wage, and criticism of Czech journalists and politicians.

The image of the world as described by Zeman is black & white. There is an evil type of businessmen called „kožený” and a good type of businessmen called „heartmen”. People are divided into normal people and abnormal people (politicians). This image of the world is easy for people to follow.

The comparative analysis indicated that foreign media wrote positively about Miloš Zeman's speech in contrast with Czech media. We can establish a hypothesis that this is the reason why Miloš Zeman disdains Czech journalists and appreciates their foreign

counterparts. Nevertheless, to confirm this hypothesis, a complex analysis of the Czech and foreign media is needed.

Použitá literatura

AUSTIN, John Langshaw. *Jak udělat něco slovy*. Vyd. 1. Překlad Jiří Pechar. Praha: Filosofia, 2000, 172 s. Základní filosofické texty, sv. 5. ISBN 8070071338.

BUCHTOVÁ, Božena. *Rétorika: vážnost mluveného slova*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2010, 231 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3031-8.

ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: Institut sociálních vztahů, 1996, 380, [4] s. Jazykověda. ISBN 8085866129.

ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Vyd. 4., V Karolinu 2., dopl. Praha: Karolinum, 2011, 380 s. ISBN 978-80-246-1946-0.

FAIRCLOUGH, Norman. *Analysing discourse: textual analysis for social research*. New York: Routledge, 2003, vi, 270 p. ISBN 0415258936.

GALLO, Ján. 2004. *Rétorika v teórii a praxi*. První. Prešov: Dominanta. ISBN 80-967349-1-1. Dostupné také z: <http://www.dominanta.sk/Retorika.pdf>

Jazyk, média, politika. Vyd. 1. Editor Světlá Čmejrková, Jana Hoffmannová. Praha: Academia, 2003, 258 s. ISBN 80-200-1034-3.

KNOPP, Guido. 2013. *Hitler: pět tváří jeho osobnosti*. Vyd. 3. Praha: Ikar, 302 s. ISBN 978-80-249-1115-1.

KRAUS, Jiří. *Rétorika a řečová kultura*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. 184 s. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze, 5. ISBN 80-246-0898-7.

KRAUS, Jiří. *Rétorika v evropské kultuře i ve světě*. 2., přeprac. vyd. Praha: Karolinum, 2011, 248 s. ISBN 978-80-246-2001-5.

LOTKO, Edvard. *Kapitoly ze současné rétoriky*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999, 166 s. ISBN 807067685x.

POKORNÝ, Jan a Juraj HANULIAK. *Lingvistická antropologie: jazyk, mysl a kultura*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 346 s. ISBN 978-80-247-2843-8.

ŠPAČKOVÁ, Alena. *Moderní rétorika: jak mluvit k druhým lidem, aby nám naslouchali a rozuměli*. 3., dopl. vyd. Praha: Grada, 2009, 141 s. Poradce pro praxi. ISBN 978-80-247-2965-7.

VYBÍRAL, Zbyněk. *Lži, polopravdy a pravda v lidské komunikaci*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 176 s. ISBN 80-7178-812-0.

ZEMAN, Miloš. *Jak jsem se mýlil v politice*. 1. vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 2005, 344 s. ISBN 80-7360-260-1.

ZEMAN, Miloš. *Vzestup a pád české sociální demokracie*. 1. vyd. Praha: Andrej Šťastný, 2006, 279 s. ISBN 80-86739-22-8.

ZIMBARDO, Philip G a Michael R LEIPPE. *The psychology of attitude change and social influence*. New York: McGraw-Hill, c1991, 1 v. (various pagings). ISBN 0070728771.

LUŇÁČKOVÁ, Michaela. *Jazyk a styl současných politických textů* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2010. 93 s. Vedoucí práce Petr Mareš.

MAREK, Michal. *Klamné řečnické strategie v perspektivě současných pragmatických teorií*. Praha, 2003. 71 s. Vedoucí práce Jiří Nekvapil.

PADEVĚTOVÁ, Kateřina. *Ronald Reagan: umění manipulace*. Praha, 1998. 128 s., 7 příl. Vedoucí práce Petr Mareš.

PEŠKAR, Michal. *Postavení a pravomoci prezidenta České republiky v teorii a praxi*. Praha, 2014. 51 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd,

Institut politologick.ch studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce PhDr. Josef Mlejnek, Ph.D.

PODRAZILOVÁ, Jana. Historie pragmatiky a její formování se zaměřením na teorii řečových aktů a teorii intencí [online]. 2010 [cit. 2014-01-21]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Ondřej Šefčík.

ŠVANTNER, Martin. Přesvědčivost a znaky: sémiotika a rétorika jako komplementární disciplíny [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2013. 333 s. Vedoucí práce Miroslav Marcelli.

SVOBODOVÁ, Alena. Historie a současné pojetí rétoriky [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007. 59 s. Vedoucí práce Lidmila Vášová.

ŠIROKÝ, Petr. Mediální obraz opozičního vládního politika: (specifika konstruování obrazu Miloše Zemana ve vybraných tištěných médiích). Praha, 2003. 100 listů.

KOUTNÍK, Ondřej. Už Havel učinil amnestii podezřelou. In: *Lidové Noviny*. 31. 12. 2014.

MAŇÁK, Vratislav. *Česká televize: 20. leden – den, kdy se prezidenti USA ujímají vlády* [online]. 2011 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/112958-20-leden-den-kdy-se-prezidenti-usa-ujimaji-vlady/>

PEHE, Jiří. Mýtus slabého prezidenta. In: PEHE, Jiří. *Www.pehe.cz* [online]. 2001 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <http://www.pehe.cz/clanky/2001/mytus-slabeho-prezidenta>

TREČEK, Čeněk. 2015. DOKUMENT: Projev Miloše Zemana na konferenci Let My People Live. *Idnes.cz*. Dostupné také z: http://zpravy.idnes.cz/projev-milose-zemana-k-vyroci-osvobozeni-osvetimi-f8n-/domaci.aspx?c=A150127_145500_domaci_cen

The Ten Commandments. In: *World History for the Relaxed Historian* [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z:

http://www.emersonkent.com/speeches/the_ten_commandments.htm

Abraham Lincoln Online: The Gettysburg Address [online]. [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://www.abrahamlincolnonline.org/lincoln/speeches/gettysburg.htm>

BURTON, Tim. Czech president Miloš Zeman identifies Islamic ideology as root cause of international terrorism. In: *Broadside News* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25].

Dostupné z: <http://brennerbrief.com/czech-president-milos-zeman-identifies-islamic-ideology-root-cause-international-terrorism/>

Czech president: Radical Islam behind Brussels attack. In: *The Israel Times* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.timesofisrael.com/czech-president-radical-islam-behind-brussels-attack/>

GABRIEL, Jon. Czech President Delivers Bold Speech in Support of Israel. In: *Ricochet* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z:

<https://ricochet.com/archives/czech-president-delivers-bold-speech-support-israel/>

GORDON, Jerry. Czech President Zeman Tells OIC to “Go Jump in A Lake”. In: *New English Review* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z:

http://www.newenglishreview.org/blog_direct_link.cfm/blog_id/54482/Czech%2DPresident%2DZeman%2DTells%2DOIC%2Dto%2D%2DGo%2DJump%2Din%2DA%2DLake%2D

GREENFIELD, Daniel. Czech President Milos Zeman Gives Amazing Speech about Islam, Israel and Anti-Semitism. In: *Frontpage Mag* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25].

Dostupné z: <http://www.frontpagemag.com/2014/dgreenfield/czech-president-milos-zeman-gives-amazing-speech-about-islam-and-anti-semitism/>

LAUDER, Silvie. Zemanovi „novinářští blbečci“. *Respekt* [online]. 2013 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/c1-60655340-zemanovi-bdquo-novinarsti-blbeci-lldquo>

LEVITT, Joshua. Czech President Zeman Refuses to Apologize for Quote From Koran Calling For Muslims to Kill Jews. In: *Algemeiner* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.algemeiner.com/2014/06/13/czech-president-zeman-refuses-to-apologize-for-quote-from-koran-calling-for-muslims-to-kill-jews/>

MACHÁČEK, Jan. Zeman, Izrael a otázka zbabělosti. In: *Respekt* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/c1-62303690-zeman-izrael-a-otazka-zbabelosti>

MACHÁČEK, Jan. Zemanovy metamorfózy. In: *Respekt* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://Respekt.iHNed.cz/audit-jana-machacka/c1-62336530-zemanovy-metamorfozy>

Muhammad's Farewell Sermon. In: *World History for the Relaxed Historian* [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: http://www.emersonkent.com/speeches/the_ten_commandments.htm

OSTŘANSKÝ, Bronislav. Zeman, Izrael a otázka zbabělosti. In: *Český pozice* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/c1-62303690-zeman-izrael-a-otazka-zbabelosti>

ORLÍK, Karel. POLITIKA: Jeden muž s odvahou... In: *Český pozice* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/boj-muslimu-s-zidy-o-soudny-den-aneb-milos-zeman-mimo-kontext-p5b-/forum.aspx?c=A140617_143614_pozice-forum_lube

Sobotka odmítá zveličování slov Zemana o islámu, sankce prý nehrozí. In: *Česká televize* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/276579-sobotka-odmita-zvelicovani-slov-zemana-o-islam-sankce-pry-nehrozi/>

ROBERTS-MILLER, Trish. 2008. A Short and Highly Idiosyncratic History of Rhetoric. *Trish Roberts-Miller* [online]. [cit. 2015-05-06]. Dostupné z: <http://www.drw.utexas.edu/roberts-miller/handouts/history-of-rhetoric>

srov. PREZIDENTSKÉ VOLBY 2013 2. kolo: Závěrečná zpráva z exkluzivního výzkumu pro

ČT. STEM/MARK [online]. 2013 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z:

<http://img.ct24.cz/multimedia/documents/46/4515/451440.pdf>

ŠRAJBROVÁ, Markéta. Zemanova obchodní diplomacie: Miliardy z Arábie v ohrožení. In: *Česká televize* [online]. 2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z:

<http://zpravy.aktualne.cz/domaci/par-zemanovych-slov-a-obchody-za-miliardy-jsou-v-nebezpeci/r~1f494f16f30911e3b2c6002590604f2e/>

TUREČEK, Břetislav. Saúdové chystají odvetu za Zemana. *Lidové noviny*. 2014, roč. 27, č. 137. s. 1

Výběr výroků Miloše Zemana na adresu islámu. 2014. *Christnet* [online]. [cit. 2015-05-06]. Dostupné z:

http://www.christnet.cz/zpravy/26413/vyber_vyroku_prezidenta_zemana_na_adresu_islamu.url

WILSON, Emily. The Trouble With Speeches. *New Republic* [online]. [cit. 2015-05-06]. Dostupné z: <http://www.newrepublic.com/article/112861/birth-political-rhetoric-ancient-democracy>

Česká republika. Ústava České republiky. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 1992, roč. 1993, částka 1, ústavní zákon č. 1. Dostupný také z WWW:

<<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=z&id=22427>>. ISSN 1211-1244.

Prezidentské projevy Miloše Zemana dostupné z:

Pražský hrad. 2015. *Pražský hrad* [online]. [cit. 2015-05-06]. Dostupné z:

<http://www.hrad.cz>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Projev prezidenta republiky na recepci při příležitosti Dne nezávislosti státu Izrael (text)

Příloha č. 2: Frekvence výskytu vlastních jmen v projevech Miloše Zemana (tabulka)

Přílohy

Příloha č. 1: Projev prezidenta republiky na recepci při příležitosti Dne nezávislosti státu Izrael

Dámy a pánové,

děkuji za pozvání na oslavu izraelského Dne nezávislosti. Státních svátků oslavujících nezávislost se v České republice každoročně konají desítky. Na některých mohu být, na některých nemohu být, ale jediný svátek nezávislosti, který nikdy nemohu vynechat, je svátek nezávislosti židovského státu Izrael.

Jsou státy, s nimiž sdílíme stejné hodnoty, ať už je to politický horizont svobodné volby nebo tržní ekonomika. Ale těmto státům nikdo nevyhrožuje vymazáním z mapy. Nikdo nestřelí na jejich pohraniční města, nikdo si nepřeje, aby občané tohoto státu opustili svoji zem. Existuje termín, kterému se říká politická korektnost, a já tento termín považuji za eufemismus pro politickou zbabělost, proto mi dovolu, abych nebyl zbabělý.

Je třeba jasně pojmenovat nepřítele lidské civilizace a tímto nepřítelem je mezinárodní terorismus spojený s náboženským fundamentalizmem a religiózní nesnášenlivostí. Tento fanatismus se nesoustřeďuje pouze na jediný stát, jak jsme ostatně mohli zaznamenat po 11. září. Muslimští fanatici nedávno v Nigérii zajali 200 mladých křesťanských dívek. A v květné Evropě se v srdci Evropské unie nedávno odehrál odporný atentát v židovském muzeu v Bruselu. Nenechám se uklidňovat prohlášeními, že se jedná pouze o malé okrajové skupiny, domnívám se naopak, že tato xenofobie a tento řekněme rasismus nebo antisemitismus vyplývá ze samé podstaty ideologie, o kterou se tyto fanatické skupiny opírají.

A dovolu mi, abych na důkaz tohoto tvrzení citoval jeden z posvátných textů: „Strom volá, skrývá se za mnou žid, jdi a zabij ho. Kámen volá, skrývá se za mnou žid, jdi a zabij ho.“ Kritizoval bych ty, kdo vyzývají k zabíjení Arabů, ale nevím o žádném hnutí, které by vyzývalo k masivnímu vyvražďování Arabů, zatímco vím o anticivilizačním hnutí, které vyzývá k masivnímu vyvražďování židů.

Konec konců jeden ze článku statutu hnutí Hamás říká: „Zabij každého žida, kterého uvidíš.“ Chceme se opravdu tvářit, že toto je extrém? Chceme opravdu být politicky korektní a říkat, že všichni jsou hodní a jenom malá část extrémistů a fundamentalistů páchá tyto zločiny?

Jeden z mých oblíbených esejistů Michel de Montaigne kdysi napsal: „Je hrůzné domnívat se, že po zlu musí nutně přijít dobro. Může přijít jiné zlo.“ Začali jsme arabské jaro, z něhož se stala arabská zima, a z boje proti sekulárním diktaturám se staly boje, které jsou vedeny Al-Kajdou. Odhodme proto politickou korektnost a nazývejme věci pravými jmény. Ano, máme ve světě přátele, kterým vyjadřujeme solidaritu, ale tato solidarita nás nic nestojí, protože tito přátelé nejsou ničím a nikým ohrožováni.

Skutečný smysl solidarity je solidarita s přítelem, který je v nesnázích a v ohrožení, a proto tady jsem.

Miloš Zeman, prezident České republiky, hotel Hilton, 26. května 2014

Příloha č. 2: Frekvence výskytu vlastních jmen v projevech Miloše Zemana